

M. ŞEHMUS GÜZEL

AYORUM

farkında olduğunun farkında olmak...

ON YIL

ekitap.ayorum.com

m. şehmus güzel
ayorum.com'da on yıl

İlk sunumu: Ocak 2021

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik Yönetmen ve kapak: Ferruh Dinçkal

Dizgi : MŞG

Sayfa Düzeni : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, "indirin", götürün.

Yeni yıl hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

SUNU	5
SAİT FAİK : SESSİZ VE CESUR.....	7
LA BASTİLLE : EFSANE VE GERÇEK	12
YALNIZLIK BAŞKENTİ	17
GURBETTEN	21
NÜKLEER EFSANESİ ÇÖKÜYOR.....	25
AYAKTA ÖLECEKLERE VE AYAKTA ÖLEMEMEYELERE : BİR YOLCULUKTUR HAYAT	33
BARIŞI KAZANMAK MÜMKÜN	38
KADIN VE ERKEK BİRLİKTE	41
STEFAN YERASİMOS İLE	46
İŞÇİLER, TARİH, EDEBİYAT.....	50
TEK-ME	54
DEVLET-ŞİİRİ-DERSİMİZ-KORONA.....	60
KALAN : ERGANİ-İSTANBUL'DAN	63
FAHRİ PETEK'İN YOLCULUĞU	69
METAL KUŞ	75

SUNU

On yıl. Evet tam on yıl olmuş. ayorum.com'da ilk yazım 2 Aralık 2010'da yayınlanan "Sait Faik, sessiz ve cesur" başlığını taşıyor.

Şaka maka on yılımızda epey şeyi paylaştık. Daha paylaşacaklarımız da var.

On yıl bir ömrün içinde az mı çok mu ? Kalan zaman gösterecek bunu.

Bu süre içinde birçok konuda, belki veya neredeyse her konuda yazdım. Okuyucularımızın ve sitemizin değerli yazarlarının yorum, teşvik ve kutlamaları yazma isteğimi hep üst düzeyde tutmamı sağladı. Hepinize binbir teşekkür.

2020'de korana belası üzerine pek çok şey yazdık : Aralık başında Korona Günlüğü 2020 başlığı altında ortak bir ekitapta sunduk yazdıklarımızı. Burada onları yinelemeyeceğim. Biri ve şu birkaç satır dışında :

Geçmiş olsun, koronali birinci yılımızı doldurduk. Başbelası korona bizi o kadar sevdiği yeni yıla da bizimle girdi. Kısa sürede peşimizi bırakmayacağı da benziyor. Bakalım sonu nasıl bitecek. Şimdilik, bugünlerde ve yakın zamanlarda ne olacağı bir parça karmakarışık.

Yeni yıl için eli boş gelmiyorum, işte bu çalışmada ayorum.com'da on yıl içinde yayınladığım ve ekitap.ayorum.com sitemizdeki

ekitaplarımda yer almayan birkaç makalemi derli toplu bir biçimde yeni yıl hediyem olarak sunmak istiyorum.

Umutla, sevgi ve arzuyla dolu yeni yılınızı en içten esenlik, huzur, barış, daha çok özgürlük, iyilik ve başarı dileklerle kutluyorum.

DÖRT OCAK 2021

M. ŞEHMUS GÜZEL

SAİT FAİK : SESSİZ VE CESUR

Sait Faik iyi öykücüydü. Çok iyi tarafından. Şiirleri az bilinir, ama değindiği konular ve yazım biçemindeki orijinallikleriyle her açıdan ilginçtir.

Yazar ve şairimizin hayatının kimi zaman dilimleri, yaptıklarının bazıları maalesef pek bilinmez. 48 Yaşında, 11 mayıs 1954'te, İstanbul'da erken vefatı

bunda mutlaka belirleyicidir, ama sadece o değil. Dolayısıyla yazarımızı yakından tanımak için daha çok araştırmak ve daha çok yazmak gerekiyor. Bu bağlamda onun az bilinen birkaç yönünü aktarmak yararlı olur sanıyorum :

1930'ların son deminden aheste aheste çıkmaya çalışan zaman 1940'a doğru devriliyordu belli belirsiz. İstanbul, Galata ve edebiyat gezegeni o günlerde başlıbaşına bir serüvendi. Galata cıvı cıvı, her türlü karşılaşmaya, kesişmeye, buluşmaya elverişli çok sesli, çok renkli, çok kültürlü... Abidin Dino, Sait Faik'in Fransızca'ya çevrilen öykülerinin toplandığı Un Point Sur La Carte (Haritada Bir Nokta) için yazdığı "Sait" başlıklı önsözde, "arkadaş ıslıkları", görüntüleri ve sesleriyle dolu ve liman manzaralı o günleri anımsıyor, tarihini ve coğrafyasını şöyle tasvir ediyor :

"Bu sırada İstanbul'un modern mitolojisini araştıran, bulmaya çalışan, yazmak-çizmek isteyen birkaç kişiydik. Sait Faik, öyküleriyle başta anılmalı. İnsanların toplandığı bir mekan olarak, değişik kültürlerin birleştiği bir nokta olarak liman buna çok uygun düşünüyordu. (...) Benim atölyem, Galata Kulesi hizasında, Kamondo ailesine ait biraz günü geçmiş bir binaydı. Atölyem gökyüzü ile

yeryüzü arasındaydı ve bizim bir araya geldiğimiz, tartıştığımız, seviştiğimiz, resim yaptığımız, şiir okuduğumuz bir yerdi. Aslına bakarsanız tam anlamıyla delirdiğimiz, başlıbaşına bir delilik mekanı.”

Abidin'in bekar odası ve atölye olarak kullandığı çatı katı, Galata Kulesi'yle her sabah ve her akşam dertleşen, kimi geceleri birlikte geçiren Serdar-ı Ekrem Sokağı üstünde, kapı numarası 36 olan Kamondo Han'dadır. Her odası ayrı renge boyalı ve her anlamda renkli ve kendine özgü, gelen gidenleriyle epey genç ve epey neşeli bir başka dünyadır. Yolunu şaşırılmış ve pat diye bu köşeye, bu mahalleye “ışıklanmış” bir gezegen kesinlikle.

Burası akan zaman duran zaman içinde, sadece resim konuşulan, resim yapılan bir mekan olmaktan çıktı, dönemin yazarlarının, şairlerinin, tiyatro oyuncularının, çevirmenlerinin, gazetecilerinin, öğretim üyelerinin, bir içim su ve iki dirhem bir çekirdek öğrencilerinin imece yöntemiyle sanat ve laf, laf ve sanat ürettikleri bir

yere dönüştü. Kimler gelmiyordu ki bu “fabrika”ya :

Arif Dino elbette en başta. Ahmed Hamdi hemen sonra. Mina Urgan ile Cahit Irgat, Halet Çambel, Şevket Rado, Melih Cevdet, Orhan Veli, Oktay Rifat (ne kadar “Garip”), Jak İhmalyan, Güzin Dikel (daha sonra Güzin Dino olacak genç bilim kadını), Vedat Günyol, Rasih Nuri İleri, Asaf Halet Çelebi. Ne demek yani onlarsız sanat üretmek olası mı?

İlhan Berk gelecek sonra ve bütün gençliğini resim ve şiir, şiir ve resim olarak tepeden tırnağa serecek ve sergileyecek. Abidin en önce ve en başta ve sonra herkes hayran olacak bu delikanlıya. Bu renkler, bu heceler harika kardeşlerim harika.

Elbette Sait Faik, en yalın ve en doğal biçimde ve her zaman mütevazı, her zaman mevcut.

Vedat Günyol, Sait Faik’e ilişkin ilk izlenimlerini şöyle aktarıyor: “Seçkin sanatçılarla dolup taşan (Abidin’in atölyesinde. MŞG), ilk kez Sait Faik’le karşılaştım, onun da (henüz tanınmamış olduğu için) sadece, ikinci planda kalmayı yeğleyen, babacan bir insan olarak belleğimde özel bir yer aldığını anımsıyorum.”

Evet Sait Faik başlıbaşına bir “başka dünya”. Abidin bunu bakın nasıl anlatıyor :

“Başkalarını arayan hep kendisiydi. Oysa işi acele, bunu seziniyordu.

‘Kaç saat var ölüme? Bir sene mi? İki sene mi? Yoksam daha az mı? Beklenir... Ne beklenecek?’ Birçok öyküsünde Sait Faik, yalnızlıkla ölüm tutkusuna, buruk bir yaşama ve sevme sevinci katar. Hikayeleri şurada burada yayımlandıkça çabucak tanıtacaktı kendini, ama aslında hiçbir şey gerektiği gibi yürümüyordu. Derken birdenbire karasevdaya tutuldu. Çok da güzeldi kız ve

kendi güzelliğinin farkında değildi, ya da umursamıyordu konuyu. Besbelli ki, akli fikri başka tarafta. Belki az önce gördüğü, kaygan kaldırımlarda yere düşmüş bir beygiri ya da bir yerlerden gelmiş tatsız haberleri düşünüyordu, yüzünde ne bir boya izi, ne pudra, hiçbirşey. Anlayacağınız Sait Faik'e göre bir kız. Umutsuz bir aşktı bu. Neden mi?

Nedensiz. Ama neden olmasın? Sait şıppadak anlamıştı ki, hayır, olacağı yoktu. Kızlı erkekli kumpanyamızda Sait'in göz ağrısı hep bizimle beraberdi. Böylece hiç olmazsa ötede beride sık sık ona rastlıyordu Sait."

Ah Abidin ah, ser verip sır vermeyenler ordusunun en birincisi. Abidin'in ismini vermediği ve asla vermeyeceği "kız", Sait Faik'in "tutulduğu karasevda" Halet Çambel'den başkası değildir. Bunu bana Güzin anlattı : Sait, Halet'e tutkun, Halet ise Nail V.'ye. Nail V. Çakırhan'a yani kardeşlerim.

İkinci Dünya Savaşı tankları ve katliamlarıyla, canavarları ve ölüleriyle yaklaşırken ve kimileri nazi canavarının ağzının içine bakıyor ve onun emrine girmek için can atıyorken, kimi ise hiç göstermeden, hiç belli etmeden cesaret örnekleri sergiliyordu : İşte Sait Faik bunlardan biriydi.

Sait Faik'in bilinmeyen bu yönünü Abidin'den dinlemeliyiz:

"Sait siyasete yatkın değildi. Görüşleri hem 'estetik', hem 'etik'le ilgiliydi.

Günün birinde oldukça şaşırtıcı bir şeyler söylemişti bana : 'Biliyor musun, falakaya yatırılmak istemem, ya da başımın belaya girmesini polisle, ama bir arkadaşı saklamak gerekirse çekinmem, bana gelebilir... Unutma bu sözümü' demişti Sait biraz tedirgin bir bakışla. İşte unutmadım, söylüyorum, en kötü koşullarda sözünü tutacak adamdı. Birçok kez cesaretini göstermiştir Sait."Sait Faik

böylece aynı zamanda Türkiye'de sessiz ve cesur insanların var olduğunu da ispat ediyordu. Yine en mütevazî biçimde. Bilinmesinde ve unutulmamasında yarar var.

(2 Aralık 2010.)

LA BASTILLE : EFSANE VE GERÇEK

Kötü şöhret sahibidir La Bastille. Bir kaleydi. Tarih içinde hapishaneye dönüştürülen bir kale. Başa bela bir hapisane. Bir zindan. Binbir işkencenin yapıldığı pespaye bir mekandı. Seine Nehri kıyısına kurulu olması da bir tesadüf değildi. İşkencede öldürülenlerin cesetlerinin karanlıklarda Seine'in karanlık, pis ve berbat sularında yitirilmesi içindi. Rezillik ! Pes !

14 Temmuz 1789'da "baldırı çıplakların" ve bilhassa Bastille'in hemen yanı başındaki Saint-Antoine'ın esnaf ve emekçi takımının hücum edip zindanı yıkması, T büyük harfle Tarih'te en önemli özgürlük eylemi olarak simgeleşmiştir. Nitekim yıkılan zindanın yerine Özgürlük Anıtı kurulmuştur. Ve bu Anıt şimdi kollarını gökyüzüne ve güneşe açmıştır. Hani tutmasan uçtu uçacak. Güneşi fethetmeye koşacak. "Akın var çocuklar akın..."

Bu eylem aynı zamanda Büyük Fransız Devrimi'nin başlama vuruşu olarak ta Tarih'e geçmiştir. Laf aramızda zindanı basan ihtilalcilerin amacı aslında ateşli silah ve baruttu. Evet çünkü ihtilal yola çıkıyordu, silahsız ihtilal nâ-mümkündü ve ihtilalcilere o

nedenle silah ve barut lazımdı tez elden. Evet ihtilalcilerin ateşli silahlara ve onları tıklar tıklar çalıştırabilmek için baruta ihtiyaçları vardı ve onu orada bulabileceklerini sanıyorlardı...

İhtilalciler zindana girdiklerinde sadece yedi mahkumla karşılaştılar: Dört kalpazan, iki zır deli, bir de canı adıyla sanıyla Solanges Kontu... Hepsi bu kadar.

Orada en iyi yapıtlarını kaleme alan, “yazar olan” Marquis de Sade

birkaç gün önce Charenton Akıl Hastanesi'ne nakledilmişti... O ancak 2 Nisan 1790'da özgürlüğüne kavuşacaktır... Marquis de Sade'in naklinin nedeni 1 Temmuz 1789'da kapatıldığı “Özgürlük Kulesi”ndeki hücresinin penceresini açıp “Bizi boğazlıyorlar, bizi öldürüyorlar, kurtarın bizi !” diye bar bar bağırmasıydı, bütün mahalleyi ayaklandırmasıydı... O günkü Bastille Müdürü (“gouverneur”) Marquis de Launey'in yazdığına göre, bağırıp çağırmasını bütün geçenler, bütün “komşular” duymuştu ve onu artık orada tutmak mümkün değildi...

Evet kötü şöhret sahibidir La Bastille. O kadar ki bu sözcükten embastiller fiili, yani Bastille zindanına hapsedmek fiili türetilmiştir. Bu da zaman içinde anlamının genişletilmesiyle zindana tıkamak anlamına gelir olmuştur. Bunun eylemi anlamında da embastillement ismi/kelimesi üretilmiştir.

Gel zaman git zaman, 14 Temmuz 1789'da ihtilalcilerin darmadağınık ettikleri, zindanın çevresindeki hendeklere,

sokaklara savurdıkları belgeler konuştu. Aslında o ilk günkü heyecan dalgası geçince, Paris belediyesi ve yerel yöneticiler belgelerin biraraya getirilmesi için hemen harekete geçtiler. Bu arada ilk gün belgeleri, yükte hafif bahada ağır şeyleri “götüren” Paris halkının cömert çocukları da aldıklarının tümünü veya tümüne yakınını iade ettiler. Böylece belgelerin neredeyse tümü toparlanabildi. Az buz şey de değil hani : 600 bin sayfa içeren, 60 bin dosya... Belgeler 1798'de Bibliotheque de L'Arsenal'de (Tersane Kütüphanesi) biraraya getirildi : İsmi zamanında Seine Nehri kıyısında kurulu Tersane'den alan Kütüphane Bastille Meydanı'na iki adımlık mesafede, 4. Arrondissement'da (ilçede). Meraklıları için işte adresi : 1, rue de Sully.

Konuşan veya araştırmacıların sıkı ve hakiki sorgulaması sonucu bütün bildiklerini bülbül gibi şakır şakır şakırdayan belgeler neler söylediler peki ? İnanmayabilirsiniz ama bilinenlerin yanlış veya eksik olduğunu. Bastille Hapishanesi'nin söylendiği kadar “kötü olmadığını”.

Efsaneler böylece yerle eksan oluyor, tarihi dönemlerin izinde Fransa tarihi ve Bastille mahkumlarının ahvali ortaya çıkıyor. Elbette inanmak kolay değil. O kadar efsane üretilmiş, dünya kadar şey yazılmış ve söylenmişken. Ama belgeler var ve belgeler ispatlıyor yaşamı, yaşanılanları, çekenleri ve çektirilenleri : İşte birkaç örnek :

Bastille'de her gün her mahkuma iki şişe şarap veriliyormuş. Tamam birinci derecede kaliteli Bordeaux şarabı değil ama yine de şarap. Hem de en kırmızısından. Hele bir de hücre pencerenizden Seine Nehri'ni görebiliyor ve yolunu şaşırılmış martılara ya da arada bir yükseklerle çıkmayı da akıllarından geçiren güvercinlere de

gözünüz takılıyorsa sizden daha mutlusu olamaz(mış) ! Bu kadarına da hani inanmak pek zor.

İkincisi, yine araştırmacıların yalancısıyım, meğerse Bastille'de mahkumlara sunulan "yemekler göreceli olarak diğer hapisanelerde sunulnlardan iyi"ymiş. Nasıl oluyorsa ? Abidin Dino yanımda olsaydı "Ne var bunda şaşacak, derdi, diğer zindanlarda taş yediriliyorsa burada belki toprak yediriliyordu, bu mu iyi yemek ?" Doğru söze ne denir ? Hiç bişey.

Aslında Bastille'de asilzadelerin mahkum edildiği yazıldı, söylendi ama bu da doğru değilmiş, çünkü belgeler her toplumsal tabakadan, her sınıftan mahkumun bulunduğunu gözler önüne seriyor. Katledilenler, değişik binbir işkence aletiyle öldürülenler ama hep "alt tabakalardandı" elbette ve halkın ortak hafızası öyle kolay kolay da silinemez. Dolayısıyla Paris halkı, emekçileri, kadın ve erkekleri ve Gavroş türü çocukları Bastille'e elbette dış biliyorlardı ve dişlerini geçirip taşlarını tek tek kaldırıp atmasını da bildiler. Zamanı gelince. Tarihin zaman çetvelinin güneşi gösterdiği anda. Evet aynen öyle.

Bizde bu kadar övgüye dayanamayıp kalkıp postumuzu Bastille Zindanı'nın kapısının önüne seriyoruz, ama dikkat otomobiller hızla geliyooooo...

Aaa Bastille Zindanı diye bişey de yok zaten. Otomobillerin vızır vızır geçtiği yollarda bir iz var yine de, kaldırımlarda ve yan sokaklardaki minik parklarda birkaç kule kalıntısı da... Hepsi bu kadar. Zindan yok edilmiş Paris halkının dişleri arasında. Paris halkının şakası yok ! Tarihin de yok !

Şaka bir yana, bana ve burada yazılanlara inanmayanlar varsa, adını andığım Tersane Kütüphanesi'nde (Bibliothèque de L'Arsenal'de) 9 Kasım 2010'da açılan ve 11 Şubat 2011'e kadar

süren “L’Enfer des Vivants ou La Bastille” («Yaşayanların Cehennemi veya La Bastille») başlıklı sergiyi dolaşabilir, ya da adı geçen kütüphanenin bağlı olduğu Bibliothèque Nationale de France’ın (Fransa Ulusal Kütüphanesi) sitesine girip uzaktan da olsa şöyle bir göz gezdirebilirler. Vaktiniz olursa kaçırmayın. Paris’i Paris yapan hem tarihidir. Hem çocukları. Hem de gizli kalmış köşeleri. Paris’i sobelemenin tam zamanıdır kardeşlerim. Haydi kalkın sobeleyelim.

(15 Ocak 2011’de sunuldu.)

Yorum :

Mustafa Alagöz { 16 Ocak 2011 10:04:00 }

Her şey bulunduğu anda tüm geçmişinin doruğunda bulunur. Geçmiş bize kaçınılmaz olarak geleceği hatırlatır. Geçmişe olan özsel bağımız gelecekte bildirilen sorumluluklarla iç içe geçer. Yaşam denen sürecin bir aktörü olduğumuzu fark ederiz. Fark ediş bizi rahat bırakmaz; hem bir şeyler yapmak zorunda bırakır, hem de bir takım düşünce ve yargılar üretmemizi bize dayatır. Vefa ve fedakarlık insana özgü en erdemli duygulardan; bu iki duygu insanı (sonu yok, nerede ? Değerli Mustafa Alagöz arkadaşımız devamını yazar : Burada veya kendi köşesinde. MŞG)

YALNIZLIK BAŞKENTİ

Tam kırk dört yıldır, dile kolay evet tam kırk dört yıldır Fransa nam ülkede yaşıyorum. Bu zaman diliminin otuz sekizini Paris'te geçirdim. Ve bütün bu dönem içinde ama özellikle son otuz yılda, Paris'te ve kimi yakın banliyölerinde tanık olduğum yalnız insanlar ve yalnızlıklarındaki çaresizlik perişan etti beni. Evet gel de ağlama bakalım şimdi dedirtti. Ağladığım da oldu. Buna dayanılması nâ-mümkün çünkü.

Onlarla, bu yalnız ve yalnızlıklarından hasta insanlarla, kadın, erkek, genç ve çocuklarla birlikte ben de perişan oldum. Onların hikayelerini dinleyerek.

Düşünün, yıllarca emek verip yetiştirdiği, ağzındaki lokmayı çıkarıp yedirdiği çocuklarından bir tanesi bile yaşlı anne ve/veya babasını ziyaret etmiyor. O vefasız, o bencil çocuklardan bir tanesi bile doğduğu, büyüdüğü, yiyip içtiği evine, ana ve baba evine, ugramıyor. Ölmeden mezara gömülmek başka ne olabilir? Aslında ana ve babalar öldüklerinde, kimi kez, onları mezara koymak için de çocuk yok. Kimi cenazeyi komşular kaldırıyor, çoğu zaman ise belediye.

Evet yetiştirdiğiniz çocuklarınız artık yokları oynuyorlar. Onlar yokları siz yalnızlıktan kırılanları...

Beterin beteri de var : Bu insanlar tek başlarına oturuyorlar, tek başlarına yaşıyorlar, tek başlarına yiyip, tek başlarına içiyorlar ve nihayet kendilerine ayrılan zaman çetvelini doldurunca tek başlarına ölüyorlar. Bazen öldükleri günlerce, haftalarca, aylarca ve hatta inanmayacaksınız belki ama birkaç defa yıllarca sonra farkediliyor : Komşuların “kokuyu” duyumsamasıyla, elektrik şirketinin faturalarının ödenmemesiyle veya buna benzer bir nedenle...

Yalnız yaşayanlar, yalnızlıklarında kavrulanlar tek başlarına ölüyorlar ve ölüleri kalıyor tek başına. Yalnızlıklarında yalnız ölenlerin ölülerini belediye kaldırıyor. Cenaze töreni yok. Mezar taşı yok. Mezarları bile süresi dolunca yeni “kiracılarına” kiralanacak... Zalim. Zulüm. Yazık!

Birçok genç veya daha az genç ölümün sözüne bile tahammül edemiyor. Birçoğu anne ve/veya babasının mezarının yerini bile bilmiyor. Nene ve dedelerin mezarını, bırakın mezarını ismini veya cismini ise sormaya bile gerek yok. Kayıp onlar çünkü. Evet kayıp!

Kaçı mezar ziyaretine gidiyor ? Yas tutmayı bilmeyenlere ne demeli? Yalnızlıklarının kendi yarınlarında kendileri de tek başlarına ölene kadar. Ölenin hafızası olmaz. Yaşadıklarında hafızası olmayanları ise tarih bağışlamaz. Bağışlamıyor da...

Evet “gelişmiş” hatta “çokkkk gelişmiş” ekonomilere sahip olduklarını iddia eden coğrafyalarda insan ihmal ediliyor, insan şimdiye kadar akıldan geçirilemeyecek ölçüde ihmal edildi. Ve yalnızlık yeni tür bir hastalık olarak boğazımıza sarılıyor/sarıldı/sarılacak. Toplumsal doku paramparça ! Bireyin,

insanın, kadın ve erkeklerin ve çocukların 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın bu ilk yıllarında en önemli meselelerinden biridir yalnızlık.

Bunları yazmak, bunları anlatmak gerekiyor.

... Ve Kapımı Çaldı Yalnızlık isimli kitabımda (İstanbul, 2007, ikinci baskısı ekitap olarak ekitap.ayorum.com sitemizde) bunu yapmaya çalıştım. Ama yalnızlık sürdükçe ve “modern zamanların” başabela hastalığı olarak can aldıkça yeniden ve yeniden yazmak ve yorumlamak gerekiyor. Bugün yeniden aynı konuya değiniyorum. Mutlaka daha sonra da yazacağım. Yüzyılımızın en ciddi sorunlarından biri yalnızlıktır. Hafıza ve onunla ilintili dertler ve hastalıklar dolayısıyla beyin de ciddi meselelerden biridir. Belki bu iki dert birbirine de bağlıdır. Çünkü yalnız yaşayanların beyin işlevleri de azalıyormuş ve bu da ister istemez hafızayı zayıflatıyormuş.

Yalnızlık Paris'te ve çevresinde ve başka birçok megapolde de çok somut bir biçimde her gün karşımızda : Hemen aklıma Berlin, Münih, Londra, Brüksel, New-York, Madrid geliyor...

Paris'te Seine kıyılarında ve Seine'in yalnızlıklar başkentini kuzeyine doğru delip geçen ve ötelere uzanan kanallarının kenarlarında insanlar tek başına balık tutuyorlar/avlıyorlar veya tutuyorlarmış/avlıyormuşlar gibi yapıyorlar: Kimseyle tek satır laf etmeden bir öğleden sonrasını su kenarında tek başına geçiriyorlar. Yalnızlıklarında yitik.

Yolculuklara yalnız çıkıyorlar : Metro, otobüs, tren ve tramvay yolculuklarında yalnızlık neredeyse size de bulaşıyor. Yolculuk bitiyor, yalnızlık kokusu çeketinize, gömleğinize, çantalarınıza siniyor, kötü bir anı olarak hafızanızda kalıyor. Çıkmamacasına.

Yalnızlık lokantalarda, sokaklarda ve sinema salonlarında bile dolaşıyor (!) ve her köşeye eğemen. Öldüresiye bir yalnızlıktır bu.

Ne olur dikkat : Bu korkunç megapolde ve benzerlerinde megayalnızlık(lar) SİZE DE BULAŞMASIN! Sarılın kimliklerinize. Ana, baba, nene ve dedelerinize. Hala, bibi, dayı, amcalarınıza. Sarılın kardeşlerinize. Bütün megayalnızlıklara nanik!

(16 Nisan 2011. 1 Ocak 2021'de gözden geçirildi.)

Yorum :

Tayyip Öztürk { 16 Nisan 2011 14:11:44 }

Batı yaşam felsefesinde bireyselliği göklere çıkarması veya yaşamlarımıza eğemen olması sonunda; bencilliği, yaratıcı düşünceден uzaklaşmayı, insanların sosyal davranış biçimlerinin zayıflaması, yaşamdan zevk alamaz hale gelmeyi, kısacası kendini geliştiremeyen insan sürülerinin çoğalmasına yol açtığına inanıyorum. Ve sonuçta sevmesini bilmeyen, özverili davranış yetenekleri kazanamayan, kibar olamayan, erdemli olmayı beceremeyen topluluklar haline gelmekteyiz. Ama bu oluşumdan yararlananlar da var elbette, gücü elinde tutan kesimler açısından harika bir gelişme bu süreç.

GURBETTEN

Daha birkaç yıl öncesine kadar Paris'teki en eski kitapevlerinden Özgül Kitabevi'nde "imza gün"leri düzenliyor, epeydir birbirini görememiş dostlar biraraya geliyor hasret gideriyorduk. İmza günlerimiz canlı geçiyordu. Kimi kez ise hakikaten çok canlı ve çok renkli. Gençler de katılıyordu, kızlı erkekli. Daha az gençler de ve bizim gibi artık ellili, altmışlı, yetmişli yaşlarının sonbaharını yaşayanlar da. Geçmiş yılların dostlarıyla buluşmak, söyleşmek, dertleşmek, bir veya iki bardak bir şeyler içmek olanağı buluyorduk.

Bu tür biraraya gelmeler aynı zamanda kuşakların karışımı, kuşakların tanışması şansını yakalamamıza elverdiği için de çok önemliydi. Son derece de sevimli : Daha birkaç yıl öncesine kadar ana veya babasının çocuk arabasında gezdirdiği çocuklarımızı bu vesileyle birer sevimli genç bayan, birer delikanlı olarak görmek bizleri gerçekten duygulandırıyor. Hele beni : Akıl almayacak derecede duygulu olduğumu bilmem burada söylesem mi? Evet duyguluyum ve zaten yazarlığın ilk kilometre taşları büyük olasılıkla duygulardan ve duyguların yoğunlaşmasından geçiyor.

Nitekim şiir bile yazmışım. Yazmışım diyorum çünkü kendilerini zorla yazdırmışlar, aslında o satırlar şiir gibi değil birer şaka gibi okunmalı. Çünkü şair olmak kolay değil, hakiki şairlerin yalancısıyım. Elbette. Yani sözün kısası, işin özü, şiir yazdım diye kendimi şairden saymam mümkün değil. Ama kimi duyguların açıklanması için şiirden başka yolumuzun olmadığı da kesin.

Bu tür biraraya gelme toplantılarını Özgül Kitabevi'nde yapıyorduk. Bir Fransız bayan ve hepimizin dünyalar kadar sevdiği Françoise Rastoix ve bir Türk delikanlısı Rüstem Güçüyener, Paris'te tanıştıktan sonra, ortak ilgi odaklarının kitap ve kitapçılıkta birleştiğini fark etmiş ve Mayıs 1982'de Paris'teki ilk Türk Kitabevi'ni kurmuşlardır. Bu öngörü ve bu cesaret herkesi şaşırtmış, birçoğumuz bu "işin" kısa ömürlü olacağını sanmıştık. Kimi kötü dilliler "Kitapçılık mı? O da iş mi?" bile demişti. Kim ne derse desin, Rüstem ve Françoise kararlı bir biçimde yürüdüler : Çok zor anlar yaşadılar ama dayandılar. Umutlarını yitirmeden. Ve bu kitapevi giderek Paris'teki kültür, karşılaşmak, buluşmak, biraya gelmek mekanlarımızdan biri biçimine dönüştü. "Küçük Türkiye"nin tam kalbinde biraraya gelmek, sohbet etmek, buluşmak için sevimli bir mekan oluverdi gel zaman git zaman. Kimler geçmedi ki buradan : Abidin Dino, Remzi Raşa, Albert Bitran gibi ressamlarımız, Aziz Nesin, Taner Timur, Güzin Dino, Hasan Kudar, Stefan Yerasimos gibi yazarlarımız, bilim adamlarımız, gazetecilerimiz. Adlarını anmadıklarım unutulduklarını sanmasınlar lütfen. Liste çok uzun sürebilir çünkü aksi halde.

Evet Rüstem ve Françoise yıllarca hizmet verdiler : Bin bir teşekkürü hak ettiler : Cesaretleri, hoş görüleri ve iyimserlikleriyle.

Bu kitapevi aynı zamanda bir başvuru makamı, bir dert dinleme ve

dertlere çare bulma merkezi gibiydi : Birkaç saat içinde gelip geçen ve sadece bir şey soranların çetelesi tutulsa bir ülke manzarası çıkardı ortaya hiç tartışmasız. Burada birkaç gün oturup konuşulanları dinlesek ve olanları izlesek iki-üç roman yazılabilirdi.

İşte bütün bu açılardan bakılınca “imza günü”, “anma toplantısı” ve benzeri toplumsal faaliyetler için en uygun yer Özgül Kitabevi’ydi. Başka bir mekan değil. Nitekim bu zaman dilimi içinde hiç yanılmadık. O kadar insanı başka nerede biraraya toplayabilirdik? Buraya çünkü herkes geliyordu : Çünkü kapı bütün vatandaşlarımıza açıktı. Mevlana Kapısı gibi. Kitabevi’nin yaşamı süresince her meslekten, her gruptan, her kasaba ve kentten insanlarımız geldiler.

Bu aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarımızın, bizim vatandaşlarımızın, Avrupa Birliği’nin (AB) “içinde” ve “bağrında”, bu işin hiç şakası yok işte bu başabela ve bu koskocaman Paris nam başkentte, olduğunun da gözler önüne serilmesi idi. Gözler önüne serilmesi idi evet : “Biz buradayız ve burada kalacağız !” demenin hem Türkçesi hem de Fransızcasıydı, bunun en şairsel biçimde dillendirilmesi idi. Bu vesileyle gelen, geçen, geçerken ugrayan herkese bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Hem kendi adıma hem de böylesi güzel bir manzara çizerek AB içinde yerimizin sağlam olduğunu ispat ettikleri için.

AB ve genel olarak Avrupa’daki Türkler hakkındaki kimi görüşlerimi Rıhtımda Olü Var ile Bu İşyerinde İnşaat Var isimli çalışmalarım da sunmaya uğraştım. Burada kısaca şunu söylemek isterim : Fransa’da artık yerleşen, meslek ve çoluk-çocuk sahibi, artık dede bile olanlarımız var. Evet Paris’e geldik. Paris’e aşık olduk. Ve Paris’te aşık da olduk. Ve kaldık. Paris’te Âşık bile olduk: Şiir yazmamız biraz da bundan.

Ama ülkemizi, köy, kasaba ve kentlerimizi de unutmadık. Hani o top oynadığımız tozlu küçeler, tarladan bozma taşlı güya futbol sahaları, bisikletle dolaştığımız bağ ve bahçe yollarımız var ya onları da öksüz bırakmadık. Yani gidip gidip geldik. Gurbetle sıla arasında tarihi ve güncel ağlar ördük. Giderken tedirgin, dönerken hüznü olsak bile gittik ve geldik. Geldik ve gittik.

Belki takımlarımızı toplayıp tümünden geri dönmek mümkün olmayabilir. Ama bizimkileri de unutmadık : Kendi ana-babalarımızı, kendi dedelerimizi, ninelerimizi ve diğer akrabalarımızı unutmadık hiç bir zaman. Unutmamalıyız da. Bugün kimi köylerimizde ana babalarımız öldüklerinde cenazelerini kaldırmak için adam kalmadığını duyuyoruz. Bu fena halde üzüyor. Hüzün çöküyor Paris'e ve çevresine. Başımızı öne eğmek zonuda kalıyoruz. Kör olası kader !

Dönebilmek ülkeye ve orada da güzel evler inşa etmek. Ve güzel dükkanlar açmak. Çünkü AB'ye tam üyelik programlanmıştır gelecek günlerimizde ya da her ne olursa olsun Avrupa devletleriyle aynı sahalarda top koşturacağımız yazılmıştır defteri kepire, ve bizim, yani uzun yıllardır Paris'lerde, Fransa'larda yerleşmiş olanlarımızın, buralarda doğmuş, buralarda büyümüş, burada okumuş olanlarımızın bu işte "dostluk köprüsü" rolünü oynama olanağımız doğmuştur. Bu rolü çok iyi oynamalıyız diyorum. Bizden beklenen de budur: Hem buradakilerden hem de ülkede kalanlardan.

Sılayı unutmamalıyız. "Gurbette yaşamak daha güzel" ve daha farklı olsa bile. Çünkü sılanın ve orada bıraktıklarımızın bize ihtiyacı var. Unutulmasın sakın.

(11 Aralık 2014.)

NÜKLEER EFSANESİ ÇÖKÜYOR

Japonlar aynı anda üç belayla karşı karşıya kaldılar : Şiddetli deprem, tsunami, radyasyon sızıntısı... Japonlar depremle birlikte doğuyor, yaşıyor ve bazen depremle ölüyor.

Bu ülkenin filmleri, çizgi romanları ("manga"ları), romanları bunu anlatıyor ve çocukların, gençlerin ve daha az gençlerin geçmişin o kadar da geçmiş olmadığını anımsamalarını sağlıyor. Deprem beklenen ve neredeyse kabul edilmiş bir bela.

Bu sefer de böyle oldu. Eğer sadece depremle kalsaydı doğanın isyanı insan kaybı olmadan geçirilebilecekti mutlaka. Ama hayır depremle birlikte Japon halkı Pasifik Okyanusu'nun deprem sonrasındaki azmasına, tsunami ismiyle anılan başbelasına karşı duramadı. Saatte 600 kilometrelik bir hızla koşan yirmüç metre yükseklikteki ve iki yüz kilometre genişlikteki azgın dalgalar sildi süpürdü. Sildi süpürdü. Bu bir felaketti.

Doğa Ana mutlaka intikam alıyor. Neyin intikamını, kimden, niçin? Bunların yanıtları bir coğrafyadan öbürüne değişebilir ama

insanoğlunun Doğa Ana'nın cömertliğini kötüye kullandığını artık kimse bilmemezlikten te gelemez. Gelmemelidir.

Atom belasını en iyi Japonlar bilir. Bunu en iyi anlatanlardan birinin Nâzım Hikmet olduğunu

da. Fakat bu son nükleer belayı hiç beklemiyorlardı sanki. Çünkü ülkeyi yönetenlere gözü kapalı inanıyorlardı. Oysa yöneticileri, Rusya Federasyonu'nda, Fransa'da, Almanya Federal Cumhuriyeti'nde, Türkiye'de, ABD'de, Romanya'da, Bulgaristan'da ve daha nice nice ülkelerde olduğu gibi yalan atıyorlardı. Aynı yöneticiler yıllardan beri nükleer santralin tehlikeli olduğunu kendilerine ileten devletlerarası kuruluşların raporlarını kulak arkası ediyorlardı. Birçok şeyi gizliyorlar, söylemiyorlar(dı). Veya seçimler öncesi yaptıkları vaatleri seçim sonrasında "unutuyorlardı".

Bunun en son örneğini Federal Almanya Cumhuriyeti Başbakanı Bayan Merkel verdi. Birkaç "land"da ("federe bölge"de) yapılacak meclis seçimleri öncesinde "tehlikeli oldukları bilinen yedi santrali" kapatacağını açıkladı. Ama, 24 Mart 2011'de ARTE, 19 haberlerinde, Merkel'in Ekonomi Bakanının, patronlarla yaptığı toplantıda "Merak etmeyin, bu bir seçim taktiğidir" dediğini duyurdu.

Kim nasıl ve neden yalan atıyormuş ? Şimdi artık her şey biliniyor. Japonya'daki nükleer santrallerin işleticisi özel şirket TEPCO'nun da yalan üstüne yalan attığı ve bugün bile santrallerdeki sızıntıyı önlemek için hayatları pahasına çabalayan emekçilerin güvenliği

için gerekli koruyucu malzemeyi vermediği biliniyor. Her gün yeni bir yalanı medyaya yansıyor. Birkaç yıl önce santrallerinin iyi durumda olmadığını bildiren ciddi raporu es geçtiği de...

Nükleer efsanesi, nükleerin en güvenilir enerji kaynağı olduğu iddiası çöküyor : İşte Japonya'daki belayla birlikte bu bir kez daha ortaya çıktı : En sağlam, en güvenilir denilen nükleer santraller bile başa bela olabiliyor. Yıllardır Çernobil konuşuluyor. Oysa ondan önce ABD'de (örneğin 28 Mart 1979'da Three Mile Island'daki) ve ondan sonra Fransa'da nükleer tehlikeler yaşandı ve epey zararlar ama göreceli olarak ucuz atlatıldı. Nükleer enerji kullanımı elektrik üretiminde, askeri alanda, bilimsel araştırmalar sırasında birçok kazaya yol açtı. Liste epey uzun. (Merak edenler Google Baba'ya "liste d'accidents nucléaires" diye sorsunlar. İngilizcesi ve İspanyolcası da var.)

Çernobil Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) döneminde Ukranya Sosyalist Cumhuriyeti'nde meydana geldi. Fatura da elbette komünizme çıkarıldı. "Batı'daki atom santrallerinin daha sağlam ve daha güvenilir olduğu" ileri sürüldü. Bugün nükleer bela liberal ekonomi şampiyonlarından birinde ortaya çıktı ve can alıyor. Bundan elbette derin üzüntü duyuyoruz. Ama nükleer belanın renginin, sınırının olmadığını, ne zaman nerede ne yapacağının önceden maalesef bilinemeyeceğinin de böylece bir kez daha ortaya çıktığını vurgulamak görevimiz.

İşte tam da bu sırada, Türkiye'nin ilk nükleer santralını Mersin Gülnar Akkuyu'da kurmak üzere olduğu daha çok duyulur oldu. Santralin deprem bölgesine yakın bir mekanda kurulmak istenmesi ve dahası nükleer santral yapımının, bu belanın önemli iki yaratıcısı ve yapımcısı ABD ve Fransa'dan sonra gelen ve

maalesef Çernobil'in sorumlusu, Çernobil sonrasında gereken tedbiri almamasıyla da tanınan Rusya'ya teslim edilmesi korkutuyor. O güzelim doğanın saçılıp savrulması yanında olası belalar evet korkutuyor.

Sadece kendi ülkemiz ve ülkemizin yurttaşları için değil, çevre ve komşu ülkeler ve onların yurttaşları için de...

İşte şimdi hiç bir şekilde ve asla nükleer santral istemiyoruz demenin tam sırasıdır. Nükleer ölüm demektir. Şaka değil ölüm. Rengi, kokusu olmayan bir tehlikeyle enerji kaynağıdır diyerek dostluk yapılamaz. Yapılmamalıdır. Dahası nükleer santralin yapımından sonra onun çalıştırılması ve bakımı için gerekli kadroların, emekçilerin, kadın ve erkeklerin sürekli olarak ölümlerle kolkola gezmesini istemek te insanlığa yakışmaz. İşte ABD, Fransa, Rusya, Japonya ve diğerlerinde çalıştırılanlar gözümüzün önünde: Binbir çeşit hastalığın kurbanı genç yaşlarında emekçiler.

Bugün nükleer santralin tehlike olduğu artık çok iyi biliniyor. Amaç kırk yılını doldurmuş olanların, tehlike oranı yüksek olanların kapatılması. Yenilerinin kurulması değil.

Şunu da eklemeli : Kapatılması yapımından daha pahalıya mal olan başka hiç bir yatırım da yok. Bu konuda Avusturya örnek alınabilir: Yapımı bile bitmiş bir nükleer santralin işletilmeye başlamasını, az farkla kazanılan bir referandum sonrasında durduran ve sonra nükleer santral yapımı ve işletilmesi yasağını dikkatinizi rica

ediyorum ANAYASASINDA ÖZEL BİR HÜKÜMLE YASAKLAYAN Avusturya evet herkese örnek olabilir.

Ne iyi ki Türkiye’de meselenin ciddiyetini son derece iyi biçimde saptayan ve bunu kamuoyuyla paylaşan bilim adamlarımız var. Bunlardan birini değerli dostum, iyi gazeteci Melih Aşık 17 Mart 2011 tarihli Milliyet’te, “Açık Pencere”sinde tanıttı. Oradan aynen aktarıyorum:

“Çevre Kanunu’nu hazırlayan komisyonda görev yapan, 1980’li yıllardan beri nükleer enerjiyle yakından ilgilenen Prof. Dr. Ülkü Azrak, Japonya’daki felaketin ardından görüşlerini aktarıyor :

- ‘Atom santrali iddia edildiği gibi temiz enerji üreten bir sistem değildir. En gelişmiş nükleer santrallarda bile önlenemeyen sızıntılar dolayısıyla çevreye, az da olsa, radyoaktif etkiler yayılmakta, Almanya’daki bazı nükleer santrallarının yakın çevresinde çocuk lösemileri giderek artmaktadır.

- Şunu herkesin kesin olarak bilmesi gerekir ki, Ecemiş, fay hattının merkezi Akkuyu'dan sadece 160 km. uzaklıktadır. Deprem uzmanlarının 1998'de Niğde'de düzenlenen bir sempozyumda belirttikleri gibi, Ecemiş fayı aktif bir faydır. 27 Haziran 1998'de Ecemiş fayında meydana gelen deprem sonucunda 150 kişi yaşamını yitirmiştir.

- Bundan sonraki depremin Akkuyu'da yapılacak nükleer santral için yaşamsal bir tehlikeyi ortaya çıkarmayacağını kim garanti edebilir?

- Bu alandaki uzman bilim adamlarının seslerini yükseltmemeleri şaşılacak bir şeydir... Japonya'daki kazadan sonra Almanya'daki [gösteriler sonrasında] Federal hükümetin bir süre önce ömrü dolan bazı nükleer santrallerin işletme süresinin uzatılmasına ilişkin kararının iki gün içinde geri alınması sağlanmıştır. İsviçre nükleer santral yapımından vazgeçmiştir.

- Türkiye'de ise iktidar, Atom Enerjisi Kurumu'nun 1997'de verdiği eski tarihli lisansa dayanarak Akkuyu atom santralının yapımını, Çernobil felaketini önleyemeyen Ruslara ihalesiz olarak vermiştir. Kendimizi imha edecek bombayı kendimiz imal ediyoruz..."

Burada birkaç noktaya daha değinmek istiyorum: İsviçre Konfederasyonu'nda iki kanton nükleer santrallerin kapatılmasından ve nükleer enerjinin yasaklanmasından yana olduğunu açıkladı. Biri de Fransa-İsviçre-Almanya sınırında, Mulhouse'un yanı başında, Fransa'nın en eski ve ömrünü doldurmak üzere olan Fessenheim nükleer santralının kapatılmasını ısrarla istedi. Bu nükleer santralın kapatılmasının gerektiği artık Fransa'da da ciddi boyutlarda konuşuluyor, tartışılıyor. (2 Ocak 2021'de ek : Haziran 2020'de tamamen kapatıldı.)

Fransa'da bugün 58 (57) nükleer santral bulunuyor. Mutlak sayı olarak ABD'den sonra en çok nükleer santral sahibi ikinci devlet. Ancak nüfusa göre oranlarsak Fransa birinci. Bunun en önemli nedeni de Fransız şirketlerinin ucuz elektrik sayesinde rekabet olanaklarını artırmak. Ancak ülkenin her köşesinde varlıklarıyla birer tehdit gibi dikilen santrallere karşı muhalefet te günden güne artıyor...

Fransa'da nükleer santraller elektrik üretiminin % 75 veya 80'ini karşılıyor ama toplam enerjinin sadece % 16'sını. Fransa'yı yönetenler bu iki rakamı hileli bir biçimde kullanıp kamuoyuna "Toplam enerjimizin % 80'ini nükleer santrallerden karşılıyoruz, onlardan vazgeçmemiz enerjide bağımsızlığımızı tehlikeye atar" diyerek göz korkutuyorlar. Hatta kimi daha da ileri gidip "Ya nükleer ya mum !" tehditini bile savuruyor. Ayıp ediyorlar. Biz de onlara uyup, buyurun sizin gibiler sayesinde bugün Japonya'da hem nükleer var hem de mum mu diyelim ? Aslında son günlerdeki haberlere göre Japonya'da mum bile kalmamış. Bu şaka değil gerçek.

Yöneticiler yalan atıyorlar, yalan atmak zorunda kalıyorlar. Oysa çok iyi biliyoruz, Fransa'da ve benzer birçok devlette enerji sadece nükleer santrallerden değil, bilinen birçok başka kaynaktan sağlanıyor.

Uzun sözün kısası nükleer enerji, yöneticilerin bizi inandırmak istedikleri ölçüde, "hayatı" değil.

Söylenenlere bakılırsa, Türkiye'de kurulacak nükleer santral elektrik üretiminin yüzde altısını sağlayacak. Bu o kadar tayin edici bir oran değil. Hiç değil. Oysa olası belanın ülkemizi ve çevresini perperişan edeceği kesinken yüzde altılık kaynağı başka biçimde bulalım veya elektrik yerine mumla, gaz lambasıyla yaşayalım. Çünkü nükleer belanın getireceği zarar ve ziyan yüzde altıyla filan

ölçülemeyecek, yüzde yüz olmaya aday. Bu risk göze alınmamalı. Mersin ve çevresindeki doğa ve güzelliği, orada ve çevre ülkelerde yaşayan kadın, erkek ve çocuklar feda edilmemeli.

Nükleer enerji ile “enerji kaynaklarında bağımsızlığımız artacak” iddiası tümüyle yalan. Çünkü bu enerjinin olmazsa olmazı uranyum ülkemizde bulunmuyor. Başka yerlerden, başka devletlerden (Belki Rusya’dan, Kazakistan’dan ve/veya Uzbekistan’dan ?) edinilmesi gerekiyor. Bu bağımlılık yaratıyor. Dahası uranyumun sonsuza kadar yeteceğini de kimse iddia edemiyor, edemez de. Onun da süresi dolacak ve bitecek. (Belki bu nedenle zengin devletler Ay’a Mars’a ve daha uzaklara yolculuklara çıkıyorlar.) Ayrıca nükleer santralin yapımını ve belki çalıştırılmasını yabancılara teslim ederek nasıl bağımsız olunmuş ?

(27 Mart 2011.)

AYAKTA ÖLECEKLERE VE AYAKTA ÖLEMEECEKLERE : BİR YOLCULUKTUR HAYAT

“Ayakta ölmek”. Evet evet konuşurken, yürürken, otururken, yazı yazarken, işte örneğin tam da şu satırları oluştururken, “Bana müsâade” demeye bile fırsat bulamadan, aniden çekip gitmek. En iyisinin, en hak edilmişinin böylesine bir ayrılış olduğunu bilenlerin, gidip gelemeyenlerin ama olup bitenleri yine de şu veya bu biçimde “bu tarafa” aktaranların yalancısıyım : Evet ayakta ölmek MÜMKÜN. Acı çekmeden. Kimseleri incitmeden.

“Tam da öyle oldu Hocam, babamla her zamanki gibi sabahın onbuçuğunda çay içtik, sohbet ederken saat onikide nefes darlığı çekmeye başladı, doktor, hastane derken, saat 14'de aramızdan ayrıldı. 77 yaşındaydı. Bizi böylesine terketmesi üzerine babamı tanıyanlar, ‘iyi adamdı, kimseye hiç bir kötülük yapmadığı için ayakta öldü, acı çekmedi’ dediler. Yine onların anlattığına göre, başkalarına kötülük yapanlar, kötülük adamları senin anlayacağın, böylesine kolay, acısız, dertsiz ölümle tanışamazmışlar, ölmeden önce aylarca, kimi kez yıllarca acı çekerler, dertlerine yeni dertler eklenir, analarından emdikleri süt burunlarından gelir sonra, ‘Haydi anca gidersin !’ denir, alnının ortasına kadim ve karanlık malum mühür vurulur ve postalanırlarmış ?”

Bunları bana Yüksel anlattı. Yüksel kendi halinde yaşar, arada bir şiir yazar, ama ŞİİRİNİ KENDİNE SAKLAR, kimseyle paylaşmaz. Cömert adamdır Yüksel, şiir hariç.

Peki kötülük adamları kimler ola? Son on yıllarda haddi ve hesabı bile artık tutulamayan oranlarda artan işten çıkarmalarda rol oynayanlar en başta geliyor. Hele hele bir emekçinin, bir ücretlinin, bir memurun, bir çalışanın, kadın, erkek ve çocuğun

işinden olmasına, ekmek kapısının kapanmasına yol açanlar veya bu işi bizzat yapanlar.

Öğrencisine objektif kurallar yerine subjektif değerlendirmeleriyle hakedilmemiş kötü not veren öğretmenler, öğretim üyeleri, “bilim” kadın ve adamları.

Başkalarına ait fikri, düşünceyi alıp kendi malıymış gibi pazarlayanlar. Başkalarına ait makaleleri, kitapları yağmalayanlar, çalıp-çırpanlar, hırsızlık yapanlar. Yararlandığı makalelere, kitaplara atıf yapmayanlar. İntihal veya plagiat yani aşırma, yani hırsızlık suçluları. İntihal veya plagiat yani aşırma, yani hırsızlık ciddi bir akademik suçtur, yinelemekte yarar var.

Bunların ve benzerlerinin tümü ayakta ölemeyeceklermiş, çok çekecek, başabela dertlerden sonra ancak gideceklermiş. Gidebilirlerse. Kesinlikle çok sürüneceklermiş. Can çekişmeleri bile günlerce sürebilecekmiş, Vişş hele ! Yazık yahu.

Ben masumum ve burada sadece bu “işleri” iyi bilenlerin bana anlattıklarını aktarıyorum, biraz da üzülüyorum. Bunlara inanmak veya inanmamak size kalıyor. Ama yine de aklınızda bulunsun. Hayat çünkü öyle kolay kolay da yaşanmıyor. Bu iş uzun sürebilir, o nedenle tedbiri elden bırakmayınız ve kötülük yapmayınız diye bir tavsiyeme de lütfen izin veriniz.

Yaşanmışlıklar bunu dedirtiyor. Kötülük yapanlar varsa hemen vazgeçsinler. Çünkü kötülüğün neresinden dönerseniz o kadar iyidir. Ve ayakta ölmek için ön sıraları alabilirsiniz.

Bunları ölümle hiç bir alışverişimizin olmadığı, bir kış mı ilkbahar mı bilinmeyen bir günün kırkikindisi bastırmadan önceki siyah kırmızı mavi öğleden sonrasında Salon du Livre'de/Kitap Fuarı'nda dolaşırken konuşuyoruz. Yüksel'le.

Birkaç gün sonra bir rastlantı sonucu otobüste karşılaştığım Mehmet Ağlayancerit'le de bu meseleye değindik. Emekliliğine çok az kala bir "dostunun" kalleşliği sonucu işinden olan ve işten çıkarılmalara doğal bir biçimde karşı Mehmet, "Portekiz'e bakar mısın, solcu hükümet işten çıkarmayı tümünden yasakladı, İspanya'da da solcu hükümet aynı yolda." dedi. Ne iyi. Bunun üzerine şaka olsun, kara mizah yapalım diye birlikte şu soruya yanıt aradık : "İşten çıkaranlara, işten çıkarılmaya neden olanlara, hainlere, arkadan vuranlara, ihbarcılara, kalleşlere, hırsızlara, çalıp-çırpanlara, intihal suçlularına, pisliklere ne yapmalı ?"

Mehmet hemen yanıtı yapıştırdı : "Kazığa çakmalı !"

"Yok yahu elini vicdanına koy, derebeylik bitti, demokrasideyiz oğlum. Öyle kazık mazıkla olmaz. Eğer sen de uygun görürsen, daha hafif bir ceza verilsin, ama bir parça da bilinsin. Görünsün. Ne oldukları anlaşılsın. Örneğin iri ve uzun kulaklı olanların kulakları üçgen biçiminde bir parçacık kesilsin !"

Yok daha neler ! Bu da çok sert. Kansız bir şey yapılsın : Örneğin "İki osmanlı tokadı" ?

Belki adı geçmeyenleri kendi hainliği, kalleşliği, hırsızlığı, puştuğu ve ne yaptıysa onunla kendini dev aynası karşısında seyretmeye bırakmalı. Mahkum etmeye gerek yok çünkü o zaten buna alışkın. Zaten öteden beri spor olarak ta tek yaptığı bu : Aynanın karşına geçmek ve "En büyük Ben ! Benden büyük yok !" demek. Biralalım devam etsin. Sonu kötü bitebilir bunun ama kendi belasını kendi bulsun. En iyisi bu.

Aslında o iri ve uzun kulaklarını biraz kesmek te fena olmazdı. Ama işi abatmamak lazım. Ne olur lütfen birazcık kesilsin o zaman, ille ki görünsün, bilinsin diye.

Tartıştık ama maalesef bir sonuca ulaşamadık. Birden ayrılık saatimiz geldi. Ayrıldık. “Kulağı kesik” otobüste ayak altında ezildi kaldı. Bilet parası ödememek için zaten o kadar küçülmüş o kadar küçülmüştü ki ayak altında kalması, ezilmesi olasıydı. Ezildi evet. Ve yitip gitti.

Aslında burada yazdıklarımın bir bölümünü daha sonra kendi ke(n)dimle de konuştum, yine kesin bir sonuca ulaşamadım, hainliği, kallesliği, puştuğu, hırsızlığı, intihali ispat etmek ve adil bir biçimde cezalandırmak kolay değil. Dahası adı geçmeyenlerin mayasında bunlardan biri varsa zaten çaresi de yok demektir. En iyisi bırakalım aynasına. Kendi kendini yesin bitirsin. Veya otobüse kaçak binsin, küçülsün, küçülsün, küçülsün, ayak atında kalsın, ezilsin, vıccckkk diye bir küçük gürültü bıraksın sadece. vıccckkk...

Yok bu kadar da çıkmazcı, cezalandırıcı olmayalım. Belki bir ihtimal vardır herşeye rağmen : Kötülükten bizzat vazgeçmesi. Bindebir olsa bile. İri ve uzun kulakları “küpelerini” kurtardı demektir.

İşte Yüksel’le, Mehmet’le ve kendi kendimle konuştuklarımın tümünü veya tümüne yakınını burada size aktarmak istedim. Maksat bilginiz olsun. İşin özü burada. Burada ilk konumuza, başlangıca dönüyoruz : Ölüme ve yaşama : İki hayattansa bir hayat yeter. Bu hayatta işte ve bilhassa kitap ve ekitap okumayı terslememeliyiz. Kitapsız, ekitapsız hayat yaşam olamaz.

Kitap aşkı ilkokul dördte veya beşte, belki ortaokul ikide başlayabilir. Çok daha geç te başlayabilir. Önemli olan başlaması da değildir : Hiç bitmemesidir.

Evet okuma aşkı ilkokul dördte veya beşte, belki ortakokul ikide veya daha geç başlar ve sürer. Sürmelidir. Sürmezse işe yaramaz : Ekitap ve kitap okumakla yaşam daha güzelleşir. Yeni ülkeler,

kurgusal dünyalar, yeni insanlar, kadınlar, erkekler ve çocuklar tanımak olanağımız artar. Hem ekitaplarda ve kitaplarda yazılanlar, hem de kitapları yazanlar arkadaşlarımız olabilirler, bizlerle dolaşabilirler.

He kurban, iki gözüm bu aynen böyledir, haydi kalk, silkelen, yola düş, sen de gel, sen de katıl bize. Ekitap.ayorum.com sitemizde yüz kadar ekitabımızı ücretsiz olarak sunuyoruz. Farzetki yeni yıl hediyesi. Hediye bizden okuması sizlerden.

“Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim !” Korona belasına nanik.

(25 Aralık 2020.)

BARIŞI KAZANMAK MÜMKÜN

Önemli olan savaşı kazanmak değildir. Kimi durumlarda bu zaten mümkün de değildir. Mümkün olması da mümkün değildir.

Savaş kazanılmaz. En iyi ihtimalle berabere bitebilir : Sayılamayacak kadar kıyım, ölüm, yara, dert ve yıkımla...

Önemli olan barışı kazanmaktır. Barışı kazanmak ne demektir ? Barışı kazanmak, yaşanan coğrafyada istikrarın, huzurun kol ve kanat gemesidir.

Barışı kazanmak ülkenin kalkınmasıdır. Yeni işyerlerinin açılması, işsiz ve gelirsiz, “beş parasız” hiç kimsenin kalmamasıdır.

Barışı kazanmak ülke insanların özgürce DOĞMALARİ, ayrımsız BÜYÜMELERİDİR. Yurttaşların eşitlik, özgürlük ve kardeşlik duyguları içinde gelişmeleridir. Herkesin okuması ve yazmasıdır. Sinemaya, tiyatroya, konsere, futbol maçlarına gitmesidir. Koluna sevgilisini takarak. Ona gerektiğinde bir gazoz ısmarlayabilmek. Mevsimiye bir dondurmayı birlikte yiyerek. Demli bir çay içmek, bir simiti bölüşerek. Evet sadece bir simiti paylaşarak. Önemli olan barıştır çünkü bir simit bile yeter o zaman. Ortaklaşa yapılanların tadına da doyum olmaz hani. Bilirsiniz.

Barışı kazanmak kültürle buluşmaktır. Kültürle yoğrulmak, kültürle gelişmektir. Yazarlara yeni yazarlar, şairlere yeni şairler katmaktır. Ressamlarımızın, heykeltıraşlarımızın ve her alandaki sanatçılarımızın art-masıdır. ART-masıdır evet.

Barışı kazanmak kardeşlerim, öldürmelerin gündemimizden temelli çıkmasıdır. Anaların, babaların, sevgililerin, bacı ve kardeşlerin göz yaşlarını sıkı ve gerçek gülmelere saklamasıdır.

Barışı kazanmak savaşı yenmektir. Evet savaş yenilebilir. Sırtını mindere getirmek mümkündür savaşın.

Buna elimiz de mahkumdur. Savaşın çünkü malî yükünü en zengin devletler bile kaldıramıyorlar. Hele “mayasında” şiddet ve savaş olanlar. Savaşla, şiddetle varılan nokta açıktır, varılan “nokta” çünkü tam bir iflastır : Toplumsal doku zedelenmiştir. Toplumsal çözülüş akıl almaz boyutlar kazanmıştır :

Günü gelir altından kalkılamaz.

Savaşın insani yükü çok ağır ve birçok boyutludur: Ölümler, kıyımlar, yok etmeler en başta. Sonra yaralılar. Koşacak, çalışacak, yaratacak eller ve ayaklar sokaklarda sakat. İnsanlar üzgün. Gökyüzü hüzünlü.

Psikolojik rahatsızlıkların en dramatik boyutlu olanlarının nedeni savaş ve savaşın ürettiği canavarlar değil midir ? Savaş sonrasında terhis olanlardan dengesini yitirenler, “cinnet geçirenler” ne olacak ?

Bölgemizde, ülkemizde, çevremizde barışın yerleştirilmesini, yerleşmesini istiyoruz.

Meseleleri barışçıl yollardan çözmeye çabalamalıyız.

Toplum içinde ve değişik kademelerde barış yanlılarının bulunduğu biliniyor. Belki barış yanlıları çoğunlukta. İşte şimdi barışseverler seslerini duyurmalı. Seslerini yükseltmeli. Seslerini duvarların ve sınırların ötesine taşımaları.

Herkes ve bilhassa bir sorunun tarafları söyleyeceklerini söylemeli. Bu açıdan karşılıklı konuşmalara ihtiyaç olduğu kesin. Cesur, resmi ve kurumsal bir yapı içinde. Bu çerçevede tarafların önerileri dikkate alınmalı ve tarafların kararlara katılımı

sağlanmalı. O zaman çözüme ulaşılacaktır. O zaman barış gelecektir. O zaman barış kazanacaktır. Bundan eminim kardeşlerim.

(1 Eylül 2020.)

KADIN VE ERKEK BİRLİKTE

8 Mart vesilesiyle birçok ülkede yeniden ve yeniden kadınlar, kadınlık halleri, kadın hakları, kadınların değişik türdeki mücadeleleri gündem(ler)inin yoğun olduğunu görüyorum ve bunun böyle olmasından sevinç duyuyorum. Geçmiş yıllarla kıyaslanınca aradaki fark son derece olumlu ve kadın erkek eşitliğinde ve kadınların özgürleşmesi meselesinde alınan yolu göstermesi açısından önemli.

Bu aynı zamanda, özellikle son yıllarda, kadınlara ve kadın haklarına yönelik saldırıların artması ve kadınlık konumunda geriye dönülmesi yanlılarının yaptıkları ve yapmaya çabaladıklarıyla da yakından ilgili. Kadınlar yıllardan bu yana kazanılmış, yasalarda yer almış, uygulanmasıyla da meşrulaştırılmış haklarını korumak için bekçilik görevini üstlendiklerini böylece de sergiliyorlar. Mücadele aralıksız sürüyor. Sürmeli.

Her 8 Mart'ta, örneğin Fransa'da, hemen hemen bütün kentlerde ve "benim diyen" kasabalarda kadınlık durumu, kadınların mücadelesi, tarihi ve geleceği konularında birçok eylem/faaliyet/etkinlik düzenleniyor. Birçok bildiri dağıtılıyor. Demeçler, makaleler birbirini izliyor. Gazeteler, haftalık ve aylık dergiler özel dosyalar, özel sayılar yayınlıyorlar. Birçok toplantı, konferans, seminer, kollokyum, açık oturum, gösteri ve yürüyüş, film festivali, tiyatro şenliği ve daha bir dizi etkinlik yapılıyor... Kadınların meselelerini artık kadınlar üstleniyorlar.

Bu konularda 1970'lerden beri birçok makale ve 1990'ların ortasında Kadın, Aşk ve İktidar (Alan Yayıncılık, İstanbul, 1996) isimli bir kitap yayınlamış olmaktan, 1970'lerin ikinci yarısından

itibaren Antalya Meslek Yüksek Okulu'nda ve daha sonra Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrencilerime düzenli olarak kadın meselesini ve kadınların mücadelesini anlatmaktan, kadın isyanlarını, mücadelelerini, grevlerini ve işçi eylemlerindeki katkılarını tarihi örnekleri ve belgeleriyle değişik makale ve kitabımda yayınlamış olmaktan, birkaç öğrencimin bugün İstanbul ve Ankara fakültelerinde öğretim üyesi olarak hem bu konuyu derinleştirmelerinden, hem de bu konuda yeni kadın ve erkek araştırmacıların yolunu açmalarından memnunum.

Umarım önümüzdeki günlerde bu alandaki çalışmalar çoğalarak ve aralıksız sürer. Kadına ve mücadelelerine ilişkin makaleler ve yayınlar hak ettiği yeri bulur :

Örneğin değişik savaşlarda kadınların rolü daha adil ve daha açık bir şekilde vurgulanır : İkinci savaş yıllarında nazilere karşı kazanılan savaşta kadınların her alanda ama gerçekten her alanda ve elbette erkeklerden fazla olarak kadınlık alanında da sorumluluklarını hakkıyla yerine getirdiklerini anlatmak, bir kez daha anlatmak olanağı da bulunur. Örneğin kadın direnişçiler asla unutulmamalıdır.

Kadın ve kadınlık konularında yazılacak dünya kadar şey var : Nasıl mücadele etmekten, örgütlenme biçimine kadar. Neler yapılması gerektiğinden kadın ve erkek ilişkilerine kadar.

Kadınların mesleki isteklerinin tarihi devinimi, elde ettikleri ve edemedikleriyle, mutlaka aktarılmalı ve anlatılmalıdır : Örneğin kaymakam ve vali olmak için yapılanların anılması son derece önemlidir. İlk kadın kaymakamın, ilk kadın avukatın, ilk kadın valinin yaşamı, deneyimleri, yaptıkları yayınlansa, bilinse mutlaka çok yararlı olacaktır.

Kadınların siyasi alandaki arzuları, hakları, bunların gerçekleştirilmesi için bizzat yaptıkları, değişik siyasi partilerdeki, siyasi yaşamdaki değişik türdeki çalışmaları, işçi hareketi içinde ve sendikacılıkta oynadıkları rolleri de özel olarak incelenmeye değer.

Sinemada, resimde, tiyatrodaki, müzikte, medyada ve diğer sanat dallarında kadın(lar) ve kadına "BAKIŞ" ihmal edilmemelidir.

Kadınların medya alanında, bilhassa televizyonda elde ettikleri birincil ve etkin konum da görmemezlikten gelinemez artık.

Sinemanın kimi dallarında kadınların birincil konumda olması es geçilmemelidir. Örneğin Fransa'da kadınlar, filmlerin montaj alanında başat roldedirler.

Günümüzde sinemadaki kadın yönetmen sayısı artmaktadır. Kadınlara yönelik, kadınlık durumunu ve sorunlarını konu alan filmlerin sayısındaki artış çok açıktır. (Bu konuda Kadın Sineması isimli kitabımda kimi bilgiler ve rakamlar bulunuyor : Pêrî Yayınları, İstanbul, 2006 ; Aralık 2020'den beri ikinci baskısı ekitap biçiminde ekitap.ayorum.com'da.)

Son birkaç yıldaki gelişmeleri, değişiklikleri mutlaka yeni çalışmalarla kalıcı biçime dönüştürmek te gerekiyor.

Kadınlar kazanılmış haklarının korunması için bekçilik görevinin önemini mutlaka geniş kadın kitlelerine yaymalıdır. Polonya ve İtalya'da son etkili Kilise'nin yönlendirilmesiyle, Hollanda, ABD, Fransa'da aşırı sağın, ırkçı partilerin ve Kilise'nin ittirmesiyle her türlü tutucunun kimi kadın haklarına yeniden saldırıya geçtikleri ortadayken bu işin önemi daha da artıyor.

Bugünkü kadın, sevgili, eş, anne, ailenin "çimentosu" rolünü üstlenen, yani parçalanmış veya parçalanmaya/alıp başını gitmeye

yüz tutan unsurların birarada kalmasını sağlayan, yapıştıran, toplumsal dokunun “bekçiliği” rölünü üstlenen ana ve yaptıkları, yapmak istedikleri ve mücadelesi başlıbaşına incelenmeyi hak eden bir konudur.

Tarihten gelen örneklerin bilinmesinde dünya kadar yarar vardır : T büyük harfle Tarih'te kadın mutlaka irdelenmelidir : Hiç bir dönem ihmal edilmeden.

20. Yüzyılın hemen başında, Osmanlı İmparatorluğu'nda, oy kullanmak, aday olmak haklarından mahrum kadına oy veren ERKEKLERİN bulunduğu bilinmesi herhalde sıradan bir şey değildir. (Ayrıntısı ilk andığım kitabımda : s. 55).

Fransa'da 1789'un ihtilalci kadınları, Paris Komünü'nde ihtilalci saflarının en başında ellerinde tüfekleri ve çakaralmazlarıyla yürüyen ve bir cepheden diğerine koşan kadınları nasıl unutabiliriz ? İşte Louise Michel, başlı başına bir tarih ve baştan sona bir destan...Başkaları da var.

Bütün bunların yazılması, yayınlanması, bilinmesi ve toplumsal tarihimize kazandırılması bir tür zorunluluktur. Toplumsal tarihi bilmek, yazıl(a)mayan tarihi bilmektir. Toplumsal tarih bizim tarihimizdir : Hani gözlerden uzak tutulmak, unutturulmak istenen tarih. Bu tarihi o zaman biz, evet bizzat biz, yazmalıyız. İşte kadınların mücadele tarihi de toplumsal mücadeleler tarihi içindeki diğer dallar gibi kendi yerini almalı ve toplumsal tarihimizin eksik kalan bir yanını daha böylece doldurmalıdır.

Kadın konusunda öteden beri erkekler de yazıyor. Yazmalı. Yazacaklar mutlaka. Ama kadının konumu, durumu, sorunları, geçmişi, mücadelesi, örgütlenmesi, erkeklere veya sadece erkeklere bırakılmayacak derecede önemlidir.

Kadın ve erkek cumhuriyetleri, hakiki ve sıkı ve eşitlikçi ilişkiler içinde özgür yuvalar kurulabilmesi için kadınların ve erkeklerin elele vermesi, birlikte çalışması, ortaklaşa yaratması, gerekirse kolkola mücadele etmesi de artık çok açık bir ihtiyaçtır.

Kadın ve erkek birlikte ve elele.

Evet.

(5 Mart 2020.)

STEFAN YERASİMOS İLE

Değerli gazeteci, Mülkiye'den sınıf arkadaşım, kadim dost Melih Aşık, 17 Ekim 2020 tarihli Milliyet'te, "Penceresini" "İstanbul Görüntüleri"ne,

"Panoramik İstanbul"a açmış. Çok ta iyi etmiş. Bu vesileyle Mart 1990'da Stefanos Yerasimos'la bu konuda gerçekleştirdiğim söyleşiden bir parça aktarmış. Ellerine sağlık. Stefan Paris'teki en iyi dostlarımızdan biriydi ve doğduğu kente, Dersaadet'e tutkundu.

"Muhteşem Sultan Süleyman Sergisi" vesilesiyle, önce o günlerin en iyi haftalık dergilerinden İ kibine Doğru'da 18 Mart 1990'da

yayınlanan, sonra Kasım 2006'da, İstanbul'da, Peri Yayınları'nca ilk baskısı yapılan ve nihayet birkaç hafta önce ekitap.ayorum.com sitemizde hediye olarak sunduğumuz GURBETTE BİLE BİR GÖKYÜZÜ VARMIŞ nam ekitabımda yer alan bu kısa ve özlü söyleşi Stefan'ı selam ve sevgiyle anarak burada bir kez daha sunmak istiyorum: İstanbul âşıkları ve sanat severler için:

STEFANOS YERASİMOS İLE SÖYLEŞİ:

ORİJİNAL "İSTANBUL GÖRÜNTÜLERİ"

"Muhteşem Sultan Süleyman Sergisi"nin hazırlıklarına Bayan Marthe Bernus-Taylor, Gilles Veinstein ve Stefan Yerasimos gibi türkolog ve bilimciler katkıda bulundular.

Paris VIII. Üniversitesi öğretim üyesi Stefanos Yerasimos ile sergi açılışında "İstanbul Görüntüleri" konusunda kısa bir söyleşi yaptım, buyurun söyleşimize:

M. Şehmus Güzel-Selçuk Erez, 3 Aralık 1989 tarihli Cumhuriyet Dergi'de "Süleyman Sergisi yandaşı" bir sergiden söz ediyor ne dersiniz?

Stefanos Yerasimos-Böyle bir sergi yoktur. Ancak, bugüne dek New York, Londra, Berlin ve Tokyo'da açılan Sultan Süleyman Sergisi, şimdi de Paris'te farklı bir anlayışla açılmaktadır. Bir yandan bu dönemin daha geniş bir görüntüsünü verebilmek için yalnız Türkiye'den gelen eşya ile yetinilmedi; sergilenen eserlerin üçte biri Türkiye'den, üçte ikisi ise dünyanın her tarafındaki resmi ve özel kuruluşlardan ödünç alınmıştır. Öte yandan, başka sergilerde bulunmayan bir "İstanbul Görüntüleri" bölümü eklenmiştir. Ben bu bölümü hazırlamak üzere Louvre Müzesi yöneticileri ekibine katıldım. Ayrıca sergi düzenleyicilerinin isteği

üzerine, biri Mimar Sinan, öbürü 16. Yüzyılda Saray Hayatı üzerine iki dia programı hazırladım.

MŞG- "İstanbul Görüntüleri" bölümü düşüncesi nasıl doğdu?

SY-Bu bölümün amacı çeşitli müzelere dağılmış bulunan 16. yüzyıla ait malzemeyi ilk kez bir araya toplamaktı. Bunların arasında özellikle üç tane İstanbul panoraması var. Biri Danimarkalı ressam Melchior Lorck tarafından 1559'da yerinde çizilen 11,5 metrelik Panorama of İstanbul. İkincisi, Paris Bibliotheque Nationale'da (Milli Kütüphane. MŞG) muhafaza edilen 3 metrelik, tarihsiz (1556-1583 arası olmalı) panorama. Üçüncüsü ise Viyana Kütüphanesi'nden getirilen tarihsiz (1588-1590 arası) panoramadır. Bunların yanında bugüne dek hiçbir yerde sergilenmemiş, Dresden Kütüphanesi'nden getirilen, toplam uzunluğu 15 metreyi geçen ve İstanbul saray hayatını anlatan, 1573-1578 tarihli, değerli İstanbul görüntülerini içeren Freshfields yorumu. Lambert Wyts'in seyahat kitabının resimleri gibi belgeler de var. Sergilenen görsel malzemenin büyük çoğunluğu orijinallerinin çoğaltılmasından meydana gelen gravürler değil, özgün belgelerdir. 10-15 yıldan beri kızkardeşim Marianna (Yerasimos) ile birlikte yürüttüğümüz çalışmalar, İstanbul'a ait görsel malzemeyi ve bunun muhafaza edildiği yerleri saptamamıza yol açtı. Seçilen malzemenin tümünü doğrudan ya da fotoğraflarından tanıyorduk.

MŞG-Bu denli değerli malzemeyi bir araya getirmek zor olmadı mı? Türkiye'de de sergilemeyi düşünüyor musunuz?

SY-Bu sergi Louvre Müzesi gibi en ön plandaki bir kurumun aracılığı sayesinde gerçekleşmiştir. Onun için böyle bir serginin Türkiye'ye götürülmesi olanaklarını şimdilik göremiyorum. Aslında, 1453-1923 yılları arası İstanbul görsel malzemesini bir

araya getirmek olağanüstü güzel bir şey olacaktır. Ancak bu, Paris'te açılan serginin ölçeğinde bir iştir. Serginin 8 milyon Frank'a mal olduğunu anımsatmalıyım. Ve bunu bugün Türkiye'de üstlenebilecek bir kurum göremiyorum. O zaman, bu malzemenin kopyası niteliğinde bir gravür ve fotoğraf sergisi açılabilir. Bu da hiç yoktan iyidir.

Kaynak: İ kibine Doğru, 18 Mart 1990, s. 61; Gurbette Bile Bir Gökyüzü Varmış, ikinci baskı, ekitap.ayorum.com'da ekitap olarak ve bedava.

(17 Ekim 2020.)

İŞÇİLER, TARİH, EDEBİYAT

Gerçeğin veya gerçeklerin ortaya çıkması, bilinmesi, okunması ve anlaşılması için genel olarak toplumsal tarihin, özel olarak işçi hareketi tarihinin resmi tarihle hesaplaşması zorunludur. Tarihi, RESMİ

TARİHİ, “yapan”ın Devlet-Ulus olduğunu unutmamalıyız. (1) Bu tarihi aşmak, hakiki tarihi onu yaratanlarla birlikte yansıtılabilmek için yeni bir tarih yazılmalı : Her açıdan gerçek, bütün yönleriyle anlatılan, merkezden kopuk, başkentlerden uzak, yerel, bölgesel, “patlamış” bir tarih.

Sesi duyulmayan kesimlerin, kategorilerin, sınıfların, işçi, “amele”, işsiz, yoksul, memur, kadın, çocuk, genç, şaki, “hayat kadını”, “seks emekçisi”, “keş” ve diğerlerinin sesini duyurmamız. Her biri tarih “sahnesindeki” yerini almalı ve hak ettiği biçimde tanıtılmalı. Herkes Tarih’tekini yerini bulmalı.

Herkesin hakkını vermeliyiz. Tarih’i yaratanlar es geçilemez artık. Bu alanda sözlü tarih toplumsal tarihin birincil kaynaklarından. (2)

Toplumsal tarih içinde işçi hareketi tarihi özel bir yere sahiptir. İşçi hareketi tarihinde işkollarına göre, bölge ve kent düzeyinde, bir şirket, işletme veya işyeri düzeyinde araştırma yapmak bir zarurettir. Bir gerekliliktir.

Günümüzde pek çok bilim kadını ve adamı bu işe samimi bir biçimde sarıldı. Tutkuyla, özenle, yaratıcılıkla, çalışkanlıkla.

Geçmiş yıllarda bilim kadını ve adamlarının, değişik nedenlerle, yapamadığını, yapmaktan kaçındığını yazarlarımız, romancılarımız yaptılar. Böylece işçi hareketi tarihinin kimi unsurları unutulmaktan kurtarıldı, önce edebiyatta yer alarak :

Yaşar Kemal'in İnce Memed'i eşkıyalık, çetecilik, zenginden alıp yoksula dağıtmak, haksızlıklara başkaldırmak konularında yol gösterici oldu. Bu yönleriyle bu yapıt araştırmacıların baş kaynaklarından biridir.

Aynı bağlamda Orhan Kemal'in Grev'ini, Cemile'sini, Fahri Erdinç'in Grev Gözcüsü'nü, Aziz Nesin'in Büyük Grevi'ni, Erol Toy'un Gözbağı'nı, Hakkı Özkan'ın Grevden Sonrası'nı da hatırlamalıyız. Bu yapıtların her biri işçilerin, tek başlarına, ailesi içinde, sınıfı içinde, işyerinde, sendikasında, partisinde, kahvede, stadyumda, yolda, eylemde, bireysel veya toplu yaşama ve çalışma ve varolma koşullarının anlatılmasıdır. Tanıtılmasıdır. Dayanışmaya çağrıdır. (3)

Refik Halit Karay Hakkı Sükut'ta, Bursa'da ipek fabrikasında çalışan kız çocuklarını anlatır.

Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf'ta, zeytinliklerde çalışan kadın ve çocukları. Kamyon ve Kanal'da işçi sorunlarını dile getirir.

İkinci dünya savaşı yıllarında Zonguldak madencilerinin yaşam ve çalışma koşullarını kim İrfan Yalçın'ın Ölümün Ağzı'ndakisinden daha iyi anlattı ? "Kömür işçilerinin yazarı" Ahmet Naim'in Bir Yudum Soluk yada Kuduz Düğünü öyküleri döneminin "fotoğrafları" değil midir? (4)

Hasan Hüseyin Kavel'in şiirini yazdı. Kavel Grevi işçi hareketi tarihinde bir dönemektir. Yola bir yeniden çıkıştır. Yola ve tarihe.

Necati Cumali'nin, Kerim Korcan'ın, Osman Şahin'in yapıtlarını da anmalıyız. (5)

İşçilerin bizzat yazdığı romana örnek olarak Nejat Elibol'un Direnen Haliç'i akla geliyor...

Unuttuklarım, anımsayamadıklarım varsa bağışlasınlar.

İşte böylece Tarih'i yaratanlar eebiyatta da, öykü, roman şiirde de yerlerini alıyor. Bize onları tanımak, yakından tanımak olanağı da yetenekli yazarlarımız, şairlerimiz ve yaratıcılarımız tarafından böyle sunuluyor. Okumak, anlamak artık bize kalıyor. Haydi kitaplarımıza. Haydi dayanışmaya. İşçi tarihine bakmak. Tam zamanıdır.

NOTLAR

(1) Devlet-Ulus varlığını "ulus yaratmaya" adadığı için tarih yazımını ve kurguladığı tarihi bu amaçla kullanmaktan kaçınmaz. Hatta tarihi sadece bu amaca yöneltilmiştir bile denebilir. Bu konuda şu kitabıma bakılabilir : Devlet-Ulus, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1995.

(2) Sözlü tarih ve toplumsal tarihe katkıları konusunda

ekitap.ayorum sitemizce birkaç hafta önce sunulan Söz, Söyleşi, Yöntem isimli çalışmamda daha geniş bilgi bulabilirsiniz.

(3) “Öykü ve romanda grev” başlıklı yazıma bakılabilir : Süreç, Yıl : 1981/1, Cilt : 2, Sayı : 5, sayfa 51-55. Bu makale Grev başlıklı kitabımda yer alıyor : Sosyalist Yayınlar, İstanbul, 1993, s. 125-133.

(4) İrfan Yalçın : Ölümün Ağzı, 1979 ; Kaynak Yayınları 2014'te dördüncü baskısını sundu. Ahmet Naim konusunda 19 Mayıs 2016'da ayorum.com'da yayınlanan “Emeğin sanatı e-dergi” başlıklı makaleme bakılabilir

(5) Osman Şahin'in yaşamı ve yapıtları üzerine şu kitabıma bakılabilir : Öykücülüğümüzün Toros Zirvesi Osman Şahin, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2013.

(14 Eylül 2020.)

TEK-ME

Şili'nin en tanınan gazetelerinden El Mercurio 16 Mayıs 2014 tarihli sayısında, geleneksel olarak birinci sayfasının tam ortasında yer

verdiği iki önemli fotodan birini ona ayırdı : Yerde yatan ve iki neferin neredeyse özür dileyen bir yüz ifadesiyle yerden kaldırmaya çalıştığı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına, dikili futbol topuna vururcasına şut atan bir adam. Bu adamın “un asesor del Primer Ministro turco” olduğunu yazıyor gazete. Fotoğraf ise “agresion en Turquia” başlığı altında sunuluyor. Adı geçmeyen devlet memurunun yaptığı “saldırganlık” biçiminde aktarılıyor ve bu akıl almaz tekme atma eylemi “tiksinç”, “iğrenç” ve “alçakça” bulunuyor : “indignacion” diye yazıyor gazete. Bunların tümünü El Mercurio'nun sitesinde bulmak mümkün. (www.emol.com) İbretlik. Foto, benzeri birçoğundan sanki daha farklı bir açıdan alınmış ve her şey yüz kızartıcı bir biçimde ortada: Yerdeki savunmasız ve iki asker arasında kendini bile koruyamayacak olan birine tekme atan bir devlet memuru. Sivil giyimli. Kravatlı ve kostümlü. Belki pazar öğleden sonralarını futbol oynayarak değerlendiren bir genç. Belki çocuklarını, eşini, anasını ve babasını, yakınlarını severek, okşayarak bağrına basan bir insan. İnsan ! Evet uzun sözün kıtası o da insan ! Ve Başbakanlık'ta memur. Danışman. Elbette yaptığı eylem sadece bir tekme atma faaliyeti değil, halkına, halkının bir ferdine nefretin

ve horgörmenin en somut hali. Böyle bir şeyi hiç bir bahane örtemez. Yere düşmüş insan, erkek, kadın, çocuk tekmelenemez. Unutmadan eklemeyim dünya turu atan fotoğrafa bakarak yazan El Mercurio gazetesi Şili'de yayınlanan solcu, ortasolcu veya aşırı solcu bir gazete değil, ülkesinin en sağcı, en tutucu gazetelerinden biridir. Böyle bir gazete bile yapılanın ne denli saldırgan, ne kadar iğrenç ve alçakca olduğunu vurgulamaktan kendini alamıyor.

Bu konuda yazılması gereken mutlaka daha dünya kadar şey var. Yazılması da yararlı olacaktır mutlaka : Toplumsal ve ortaklaşa tedavi yöntemleri sayesinde içimizdeki hayvanı öldürmek için.

Soma, sakın insanlarıyla ünlüdür ve kömürüyle bu ülkenin en önemli enerji kaynaklarından birini sunan kıymetli bir kentimizdir. Öteden beri. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ve sonrasında,

Participa por una sola vez en esta feria del Mar. Te invitamos

emol Mundo

Noticias Economía Deportes Panoramas Tendencias y Mujer Servicio

Chile Salud Cultura y Espectáculos Música Tecnología Educación Documentos

Descubre Emol noticias webs imágenes

¡Gístrate! ¡Gístrate! SWEATERS

Emol Mundo Ver más noticias del Mundo

Indignación en Turquía por agresión de asesor de Primer Ministro a manifestante en mina

En el marco de la visita de la máxima autoridad al lugar del accidente, uno de sus colaboradores fue sorprendido golpeando a un protestante.

03/08/2014, 19 de Mayo de 2014, 07:02

Twitter 14 +1 0 Me gusta 77

SOAL: La imagen de un asesor del primer ministro turco, Recep Tayyip Erdoğan, dando una patada a un manifestante en Soma, donde un accidente minero causó al menos 282 muertos, generó hoy enorme indignación en su país.

En la foto se ve cómo mientras dos agentes de seguridad matifaban en el suelo al manifestante, el asesor, identificado como Yusuf Yılmaz, le da una patada.

Yılmaz, que confirmó al servicio turco de la BBC que es el que se ve en la foto, acompañó a Erdoğan el miércoles cuando visitó la zona del accidente.

La legada del primer ministro estuvo acompañada de advoches y protestas, porque los mineros acusan al gobierno de ser responsable de la tragedia al haber supuestamente protegido a la empresa pese a las denuncias sobre problemas de seguridad.

El asesor aseguró que el manifestante era un hombre de ultrazquierda que lo atacó e insultó a él y a Erdoğan.

Tailandia: Ejército convoca a 114 personalidades de los bandos en pugna

Crisis en Tailandia: Jefe de la junta militar se autoproclama primer ministro

FF 185 / Constanza a cristoferson de Buenos

örneğin İkinci Dünya Savaşı sırasında Soma madencileri binbir zorlukla debelleşerek ülkenin kömür ihtiyacının giderilmesi için canlarını dişlerine taktılar. Bu vesileyle ve daha başka belirleyiciler sonucu madencilerin çalışma ve yaşam koşullarını düzeltici toplumsal politika önlemleri alındı : Çalışma saatleri düzenlendi, belli sınırlar içine alındı, çocukların ve kadınların madenlerde çalıştırılmaları yasaklandı, konut ve sağlık konularında ciddi adımlar atıldı. Soma maden emekçileri, Zonguldak ve çevresinde olduğu gibi, sırası gelince haklarını korumak için eyleme gitmek gereğini de duydular. İşçi Hareketi Tarihi'ne ilişkin değişik çalışmalarında bu konulara değiniyorum. İkinci Dünya Savaşı sırasındaki gelişmeleri Türkiye'de İşçi Örgütlenmesi (1939-1950) başlıklı çalışmamda aktarıyorum. Manisa ve Soma halkına, madencilere, köylülerine borcumuz var : Hem bizim, hem devletin.

Bugün devlet sanki borcunu ödemek istemiyor. Devlet ve koruyuculuğunu üstlendiği sorumsuz, İş Kanunu ve ilgili tüzel düzenlemeleri uygulamayan ve kâr etmekten başka şeyle ilgilenmeyen özel sektör patronları hep almak hep almak niyetinde. Nitekim son yıllarda madenlerdeki işçiler işçi olmaktan çıkarıldılar. İşsizleştirildiler. Haklarından yoksun bırakıldılar. Ondokuzuncu yüzyıla geri döndük. Taşeronluk belasıyla birlikte ülkemizde yeniden kölelik modeli uygulanmaya başlandı. DİSK'in bu konudaki yayınlarındaki rakamlar meseleyi açık seçik bir biçimde sergiliyor. Bunun önünün alınması gerekiyor. Elbette 301 canın güneş görmeden toprak altında kalmasından önce tedbirler alınsaydı mutlaka daha iyi olurdu. Çünkü bu cinayetin faturası mutlaka hem iktidar partisine hem ilgili özel sektör patronuna çıkarılacak.

Madem öbür dünyaya inananlar iktadarda : O zaman onlara şunu söylemek te hakkımızdır : Bu dünyada ve öbür dünyada iki elimiz yakanızda olacak.

Ancak hayat ve bilim, siyasetin icra ve yapmaktan ibaret olduğu gerçeği ve toplumsal gerçekçilik bizi aynı zamanda şu açık ve belirgin isteklerimizi de burada alt alta sıralamak için zorluyor. Canlarını yitirenler, yaralananlar ve yakınları da. Korkunç cinayeti siyasi polemikler içinde çürütmek için bugünkü iktidardan ve eğer o yap(a)mazsa yerini alacaklardan isteklerimiz şunlardır :

BİR : Uluslararası Çalışma Örgütü'nün madencilerin korunmasına ilişkin bütün sözleşmeleri aynen ve en hızlı biçimde kabul edilmeli. Hükümlerinin yürürlüğe girmesi ve uygulanmaları için gerekli tüzel düzenlemeler geciktirilmeden çıkarılmalı. Bu konuda görev sadece iktidar partisinde değil, muhalefet partilerinin de TBMM'de yapmaları gereken girişimler bulunmaktadır. Artık herkes elini vicdanına koymalı ve madencilerimizin cinayetlerde kurban edilmelerinin önü alınmalı.

İKİ : TBMM madenlerdeki çalışma koşullarını denetlemek üzere gerekli komisyonların kurulmasını artık geçiktirmemeli. Göz yaşartıcı katliam bu ülkede MADENCİLERİN DE BULUNDUĞUNU en trajik biçimde ispat etti. Madencilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasının ACİLLİĞİNİ DE. İkinci Dünya Savaşı sırasında, "iş mükellefiyeti" uygulamasıyla, zorunlu olarak madenlerde çalıştırılan yurttaşlarımızın durumunu yerinde incelemek üzere milletvekilleri gruplar halinde ziyaretler düzenliyor, görüp dinlediklerini birer raporla TBMM'e sunuyor ve gerekli önlemlerin alınması için çabalıyorlardı. Yani yeni bir komisyonun kurulmasının geçikmesi olasılığı halinde bugün TBMM'de varolan komisyonlardan biri veya ikisi bu işi üstelenebilir. Veya bir grup milletvekili. Milletvekilleri gidip

görebilirler. Görüp dinlediklerini gazetelerde tefrika ederek kamuoyunu aydınlatabilirler. Vicdanlara sesleniyoruz. Bu saatten sonra zaman kaybedilmemeli. Çünkü acil olarak çözüm aranıyor. Çok geç kalmadan bu işin üstesinden gelmek lazım. Çünkü yeni bir katliam bilinmeyen yönler açabilir. Toplumsal patlamayı “seçimlerden bilmem ne kadar oy oranıyla birinci parti olarak çıktım, TBMM’de çoğunluğu kazandım” deyip durduramazsınız. Acil ve somut, gerçekçi ve belirleyici tedbirler almak lazım.

ÜÇ : Çalışma Bakanlığı’nın ve bünyesindeki İş Müfettişliği’nin de yapması gereken bir dizi eylem bulunuyor. Çalışma Bakanını, memurlarını ve bilhassa iş müfettişlerini göreve çağırıyoruz. Elinizi vicdanınıza koyun ve bu karatoprağın çocuklarımızı yutmasına izin vermeyiniz. Yetti gayri ! Zonguldak, Soma ve diğerleri verebileceklerini verdiler. Yetti artık ! Yetti be !

DÖRT : İş müfettişlerinin müdahalesi, gelip işyerini denetleyebilmeleri için, yanılmıyorsam, işçilerin, maden emekçilerinin, sedikaların başvurması gerekiyor. Evet onlara da iş düşüyor : Her şeyi patrondan, devletten, belediyeden, valilikten, kaymakamlıktan beklememeliyiz. Bizzat işçi sendikalarının ve emekçilerin yapabilecekleri de var : Görevlilere görevlerini anımsatmak. Patronların tüzel düzenlemeleri kaytarmadan uygulamalarını sağlamak

Bunlar ve daha niceleri bizim arzularımız, isteklerimiz. Bir an önce gerçekleşmeleri için işte ortada sırasıyla TBMM’yi, iktidarı (cumhurbaşkanı, başbakan, hükümet, ilgili bakanlar, iktidar partisi milletvekilleri), meclis içi ve meclis dışı muhalefet partileri ve partilerin yöneticileri, devlet memurları, belediye başkanları, ilgili herkes iş başına. Herkese kolay gelsin. Güneşi göremeden aramızdan ayrılanların yeri ışıklarla dolsun. Yolları açık olsun. Yakınlarını yitirenlere en derin baş sağlığı dilekerimizi iletiyoruz.

Yaralananlara geçmiş olsun dileklerimizi. Hamile eşi rahatsızlanınca madene inmekten vazgeçen ve böylece çocuğunun babasız büyümemesi şansını yakalayan babaya ve çocuğuna bin selam. Gelecek onların ellerinde. Evet onların. Onların.

(23 Mayıs 2014.)

DEVLET-ŞİİRİ-DERSİMİZ-KORONA

Ölüm fermanı devletten çıkmışsa şair umursamaz, çünkü onun için “illegaldır astarı devletin”. Veya “yalnızlığımız çarpsın kamunun karayüzüne/bir çetedir çünkü devlet”. “düşer aşkımız leş sevici devletin başına”. Elbette bu satırları alıp siyasetbilimde devlet tanımı olarak okutmak ve sonra sınav sorusu yapmak ta mümkün.

Öğrencilerimiz ah ne olur biraz da şair olabilseler(di).

Ezberlemeden derslerimizi,

şiiirlerimizi ezberlese(ydi)ler.

Ah bir de konuşabilse(ydi) kara tahtalar

ve çürütülen dirsekler lise sıralarında ve fakülte dersliklerinde.

Kopyalarımız zulalarından çıkıp sokaklarda bizimle birlikte gösteri ve yürüyüşlere katılabilse(ydi).

asıl bize kopya verebilse(ydi) ustalarımız İhtilal zamanlarında.

Ah öğrencilerimiz ve ustalarımız sıralarınız boş.

Sınıflar karışmış. Emekçiler parmak kaldırsın !

Kim lan burjuva bizim sınıfta !

“kafes çürürse nereye uçar kuş”

“taşımak zordur gölgeyi

yaşamak bir gövde gösterisidir”.

Tırnak içinde olanların tamamına yakını Bayram Balcı'dan. Livar'ından. (Livar, Kibele Yayınları, İstanbul, 2009, s. 14).

Ece Ayhan'a ayak uydurmaya çalışarak.

Şairlerimiz var

ne iyi ki.

Korona avucunu yalasın.

Ölüme değil gösteriye gidiyoruz.

Biz.

Sıklaştırım safları çocuklar.

Halayımız sırada,

“Şair Baba”yla :

“(…)

silkinip kalktı kabrinden,

ve elinde bir güneş gibi taşıyıp yarasını

yıktı Şahmeran'ın mağarasını.

Daha gün o gün değil, derlenip dürülmesin bayraklar.

Dinleyin, duyduğunuz çakalların ulumasıdır.

Safları sıklaştırın çocuklar,

(...)”

(22 Mart 2020.)

KALAN : ERGANİ-İSTANBUL'DAN

Çocuk çocukken çocuk olduğunu bilmiyordu. (Wim Wenders'in felsefeyle yoğrulmuş filmlerinden birinden, belki birkaçından birden). İyi ki bilmiyordu. Yaşamının kalan (ne kadarı kalan?) dilim(ler)inin de belki aynen ve hep böyle olacağını sanıyordu. Saf çocukluk. Hiç te öyle olmadı.

Gaye'ye

1960'ların başında İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenciydim ve her tatil dönüşü Ergani'den İstanbul'a "Anadolu Ekspresi" (sadece ismi ekspres, kalanı her ağaç gölgesinde mola veren, oflayan, puflayan ve püfür püfür püfleyen karatren, acı acı öterdi Anadolu'nun yoksul köylerini uzaklarda bırakarak) ile ve ancak üç gün üç gece yolculuktan sonra varabiliyordum.

"Kuşetli"de en tepedeki kuşetin jeostratejik önemi oraya, o makama, istediğin zaman çıkıp Orhan Kemal'leri, Yaşar Kemal'leri,

Sait Faik'leri, Panait İstrati'leri yutmak, bazen, ve hele ilham gelmişse mutlaka, iki satır patlatmaktı. Varlık Yayınları'nın cep kitaplarının avantajlarından biri de buydu : O dar alanda sayfaları

kolayca çevirmek "Tabutta Rövaşata" atmaktan daha kolay, işin neresinden bakarsan bak.

Poker oynamayı, pokerde hile yapmayı, siyaseti ve daha pek çok şeyi (Yolçatı'dan-Elazığ'dan trene belinde bıçağı, gözleri kan çanağı, feleğini şaşırılmış ve birkaç kişiyi mutlaka "çizmiş" pezevengiyle binen Fellini'nin bir filminden kesin firar topal "orospuyu" örneğin hiç unutmuyorum) karatren yolculuklarımda öğrendim. Anadolu'nun halklar kapısı, ne kapısı beee, evi, yurdu olduğunu da.

"Ustalarımız" sayesinde zaman ve coğrafyamız genişler ama yolculuk asla uzamazdı ve üç gün üç gecenin bitiminde aniden büyük bir gürültü, çoksesli, çokdilli, çokkimlikli, çokkültürlü bir dünyakent, camiler, minareler, kiliseler, sinagoglar, tapınaklar, açık ve kapalı çarşılar, köprüler, kütüphaneler, koskocaman binalar ve canımın içi Bogaziçi çıkıverirdi önümüze : "Son durak herkes inecek !". Al sana İs-Tan-Bul ! Bulabilirsen ! Bu dünyakent alırdı sözü ve "Dağılın lannnn ben İstanbul'um !" derdi. Yüreğimiz pırpır çarpar, nefesimiz kesilir, heyecanlanır, bir parça perişan ama yine de memnun olur ve insan dalgasına kapılırdık aniden. Merhaba Marmara. Merhaba Adalar. Merhaba Süheyla. Esmer ve

mis kokulu saçları upuzun. Gözleri kapkara. Göğüsleri cömert. Kağıthane Şişli'den sonra gelir. Dersesi bok kokmuyordu ve Dersaadet Ormanı'ndan miras birkaç ağaç gölgesini görmüş geçirmişlerin azizliğiyle ihsan ediyordu. Zaman çetveli 1960'ların başını gösteriyordu takvimlerde. Sadece takvimlerde. Nedim ortalıktan çekilmiş, kadınlı ve erkekli çiftler salına salına yerlerini almışlardı, tarih sahnesinde boşluğa tahammül nâ-mümkün.

Haydarpaşa Lisesi aynı adla anılan Gar'a komşudur. Yürüyerek en çok yarım saat. Ama beni iyi dinle, tepeden çıkma, çabuk yorulursun ve yol yol değildir. Futbol sahası hariç.

O üç gün ve üç gece süren yolculuk için anam Ganime Güzel mübarek elleriyle beş veya altı gün önceden "yollukların", "yol yiyeceklerinin" hazırlığına başladılar : Peynirin her türü,

zeytin, bal, reçel, dolmalar, içli köfteler, köfteler, peynirli ve kıymalı börekler, puf börekleri, çörekler, baklavalılar, kadayıflar, kuru yemişler, pestil, sucuk (üzüm şirasından yapılan cevizli veya bademli sucuk), taze meyveler artık ne varsa, ve daha bilmemeler. Üç gün üç gece yolculuğu yiyecekleri koskocaman bir bolluk halinde sepetlerde, çantalarda, paketlerde benimle trene biner ama Haydarpaşa Garı'na varınca ben onlarsız inerdim. İnsanoğlu işte. Yiyecekleriyle biner yiyeceksiz iner(di).

Hani üç gün üç gece yolculuğu da öyle kolay iş değildi. Hele kimi zaman kar yağmış olur Malatya, Sivas taraflarında ve karatren

nazlanır, iki adım bile atmazdı. Katır inadından beterdir inadı karatrenin. O zaman “rötar yapardı”. İşte anamın o koskocaman bolluğu, o anlarda Hızır gibi yetişir, yiyeceklerle tıka basa dolu sepetler, çantalar, paketler sonuna kadar orta yere dökülürdü, ve hem bana hem birlikte yolculuk yaptıklarımdan “tedbirli davranmamış” olanlara ilaç gibi gelirdi. Kış soğuşunda yenilen bir parça pestil çok iyi ısıtır. Bilen bilir.

Aman unutmadan söyleyeyim karatren tekleyince varolduğu varsayılan (böylesi diplomatik açıdan daha makul, daha önemlidir çünkü “Devletimiz ve şirketi vatandaşını düşünür karda ve kışta bile”, TCDDY'nin açımını, anlamını artık size bırakıyorum) “ısıtma tesisatı” da “istop” ederdi, üşürdük kışta, kırdı. Ayazda daha çok üşürdük. Bütün bunlar aramızda kalmalı şişşt, dört duvarın ve karatrenin kulağı var, bilirsiniz. Devlet ve şirketi eleştiri kaldırmaz. Haşşa huzurdannnnn !

Bazen karatren bile sanki yorgunluktan bir parça yana kaykılmış gibi duruverirdi.

“Suyu bitmiştir” lafı yayılırdı karatrenin bir ucundan öbürüne.

“Suyu bitmiştir ! ”

Yahu filan istasyonda almamış mıydı suyunu ?

Almıştı.

Eeeee o zaman ?

Demek ki makinist uyuyordu ?

Uyuyor muydu ?

Yok daha neler !??

Ama belli olmaz bu işler, makinist te belki kısa dalgaya takılmış olabilir Dört Yol'da, Malatya'da, Sivas'ta...

Şafak saatlerinde tek başına dağ başında terkedilmiş bir şato, bir kale, ışısız bir köy sanabilirsin karatreni böylesine yana yatmış görünce. O anda ne okuduğuna bağlıdır bu. Belki o yan yatmış karatreni soluklanmaya çalışan bir emekçi sanırsın ...

Ama ne olursa olsun İzmit'ten sonrasında gözünü sevdiğimin karatreni Marmara ile, Adalar ile ve çeşit çeşit gülleriyle küçük ve şirin bahçeli evleriyle ünlü varoşlarla köşe kapmaca oynar, hızlanır, "rötarını kapatmak" için koşar ha koşar ve birdenbire Haydarpaşa Garı'nın dev binasına davetsiz misafir gibi aniden giriverir ve dumanlar içinde tıssssssssss diye "istop" ederdi. Bıraksan Marmara'ya atlayacak sanki ! Yolcular derin bir nefes alır ve acelesiz inerlerdi. Aniden acaip bir yaygara kopar, kimse bağırılmamıştır, şakası yok bu işin, herkes aynı anda çoksesli konsere başlamıştır coşkuyla.

Üç gün üç gece yürümekten alıkonmuş ayaklar, bacaklar, kaslar ve kaşlar garipserdi "peronları", kaldırımları. Ama karşılamaya gelenlerle birlikte yeni bir dünyaya girilirdi hepten ve karatrene bir teşekkür, bir eyvallah bile denilmeden çekilip gidilirdi. İnsanoğlu kadir bilmez. Bu da olmadı kurban, iki gözüm, canım, cancağızım.

İşte, sevgili Gaye, dün geceki kuru fasulye, pilav ve turşulu nefis akşam yemeği, ayvalı tatlı ve sohbet ve o güzelim az şekerli kahve

1960'lı yılların başındaki o günlerin ve gecelerin bolluğunu anımsattı bana. Davetlerde en önemli noktalardan biri mutlaka budur diyorum : Davet edenin cömertliğinin en doğal biçimde serilmesi masaya, odaya ve eve. İşte bütün bunlar ve dahası için binbir teşekkür binbir geceden sonra. Sevgilerim ve selamlarım kalıcıdır. Güzel bir çocukluk anısı gibi.

(2 Kasım 2011.)

FAHRİ PETEK'İN YOLCULUĞU

Bütün kötülük adamlarına ve bütün kötülüklerine rağmen Fahri Petek başardı. Yaşamını başardı. Yaşamını üç can arasında paylaşmasını bilerek başardı. Kendisi, eşi Neriman Hanım ve kızı Gaye ile. Evet. Yarattı. Yıkılmadı. Eğilmedi. Dik durdu. Dik durulmasını yakınlarına bir sır gibi emanet etti. Balık avlarken bile dik duran adamdı Fahri Petek: Dimdik her zaman.

Balık avlamak merakının Fahri Petek'te bir çocukluk özlemi olduğunu, bir çocukluk ve ilk gençlik alışkanlığı olduğunu işte o zaman anımsarız. Ve işte o zaman kardeşlerim, birbiri peşi sıra İstanbul, Rami, Eyüp, Bergama, İzmir, Balıkesir, İstanbul defalarca, Üsküdar, Kadıköy çıkagelirler. Çok sesli bir dünya sarmalar hepimizi ve Petek'i böyle hatırlarız. Bu ses çümbüşü içinde babası Avni Hilmi konuşur. Anası Nebile Hanım konuşur. Mehmet Amcası konuşur: Mehmet Amcası Paris'i anlatır.

Komünü ve komünarları da.

Mahe gülümseyerek, çünkü kaçak, İzmir'de bir vapura atlar: İspanya'da Uluslararası Tugaylar safında Cumhuriyet'i savunmaya yetişmek için acelesi vardır Mahe'nin. Çocuktur daha Mahe ama

Cumhuriyet'in anlamını, önemini bilir. Çünkü o da Fahri gibi "Cumhuriyet çocuğudur". Ama belli olmaz bakarsınız kaçak bindiği vapur İspanya yerine Arjantin'e savrulur. Bizim Mahe de. Ve Fahri'siz. Çünkü ilk firar girişiminde Fahri annesi tarafından Kordon'da enselenmiştir. Hilafım yoktur, kendisi bana anlatmıştır.

Hadi Malkoçoğlu güler bu işe: 1940'ların başında yirmisindeki delikanlıya "Parti'ye alındın Fahri" diyerek Petek'e Türkiye Komünist Partisi (TKP) üyesi olduğunu bildirmişti Malkoç. O bu işleri iyi bilir. "Teşkilat"dandır.

Tam o sırada Hasan İzzettin Dinamo, Vahit, Hilmi, İhsan, "Uzun" Muzaffer de söze katılırlar: "Hayat budur" derler, "yoldaş, yola kimi zaman tek başına devam edeceksin."

Mintanında birkaç damla kan.

"Bolşevik" Cavit Bey'in sinemasında geceler karanlıkları yarar ve aydınlıklara kavuşturur gençleri ve çocukları. Bu bir mucize değildir. Bu bir iş bilmek sanatıdır. İş bilmek ve yaratmak. Anadolu'nun "Bolşevikleri" böyledir. Bilinmesinde yarar var. Gençliğimizi yaşıyoruz: Umutla dolu gençliğimizi.

Fahri çocuktur, futbol oynar, "Pamuk"la yükselir ve bulutlara atar çalımını, güneşe en güzel golünü saklar. "Mırç" çıkar karşısına ona da basar çalımını. Ama dikkat kalede Attilâ İlhan vardır ve yollar bir akşam üzeri kesilir İzmir'de. Bir akşam yürüyüşü bir kahvede biter. Kodeste bitmesinden iyidir hani. Dört demli çay, biri iki şekerli. İzmirli üç delikanlı, Fahri Abi'ye, "Bize ille sosyalizmi anlatmalısın" derler: Evet bunlar üç gençtir. Fahri anlar ve kıramaz. Şükran Kurdakul'u çok tutar ama. Çok.

Sonra Doktor Jaffe girer ses dünyamıza. Dikkat bu defa Paris'teyiz. En sıkısından hakiki halk mahallelerindeyiz. Bu ses Fransızca melodiler çalar, arkada kalan İstanbul tangosu ise gençlik günlerinin izlerini taşır. Beyoğlu ne zamandan beri Saint-Michel'le

kesiştir, Boğaziçi ne günden bu yana Seine Nehri'yle dalga geçiyor? Anlatır mısınız ey dostlar! Tünel Paris metrosunun gayri meşru çocuğu mudur? Abidin Dino'ya kalırsa öyledir. Ve eksiği de yoktur Tünel'in. Halatlar kopmazsa hele. Ve hele karşınıza onsekizinde bir sarışın çıkmazsa, hani sarılan ve solmayanlardan. İyi hoş ta, Galata Rıhtımı, halatların koparılması için dik-ilmiyor mu orada ? Evet işte hemen orada. Kopar zincirlerini delikanlı, kopar kelepçelerini, kır kapıları ve çık, al başını ve git dercesine. Sansaryan Han'dan uzaklara git. Sidik, kan, ter ve kenef kokularından uzaklara git Fahri. Kurtar canını Fahri kurtar ! Evet uzaklara git Fahri. Çok uzaklara. Çık Çanakkale Boğazı'ndan. Ece Ayhan'ı selamlamayı unutmadan. Çünkü bu şair başka şairdir: Orada nöbettedir teklifsiz, "Çanakkaleli Melahat'le", sabahtan akşama akşamdan sabaha. Düşün yoldaş düşün, boğazındaki lokmayı zehire çevirmelerinden korkmuyorsan falakayı düşün. "Filistin askısını." Uykusuz bırakılmaları. Sansaryan Han'ın "tabutlukları" nı düşün kardeşim. Çekilip koparılan tırnaklarımızı düşün. İşkencede zulümlerden zulümlere sürüklenen yoldaşlarını

anımsa. Doğrul be Anadolu'm! Doğrul! Sabrın sınırı çoktan aşıldı. Ah! İs-tan-bul! Ah! Yıkılsın keneflerin. Yere batsın zindanların.

“Hayriye Hanım, Faruk, Madeleine, Jean-Michel'le Paris'te randevum var, bana müsaade” der Fahri. Galata'dan kalkar vapuru. İstanbul bir sis ve ses topluluğu içinde küçülür, küçülür, küçülür ve yiter. Yitme İstanbul yitme ne olur ! Bekle bizi ! Bekleeeeeeeee !

Üç gün üç gece sürer yolculuk, üç gün üç gece ve Marsilya önce. Sonra Paris. İşe bak “Mırç” da orada. Attilâ İlhan da. Attilâ “Abbas Yolcu” anlarının tadını çıkarmaya çalışıyor şekersiz kara kahvelerde. Zorlanıyor az biraz. Ama önemli olan Paris'in haritasını çıkarmak ve hiç vapura binmeden “Kaptanlık” yapmak. Kasket yeter. Şair şiir yazınca şairleşir. Doğan Avcıoğlu geçer. Feridun Çölgeçen de. Adam çölü geçmiştir, burada da herkesi geçer. Mübin, Komet, “Gügüş” de Paris'te, Abidin de. Abidin tangoda birincidir. Burası ta Paris'tir be! Mösyö Le Dizet insanlık dersleri veriyor Luxembourg Bahçesi'nde. 1968 sonundan itibaren Münevver de katılacak seminerlerimize. Mehmet Nâzım da. “Şair Baba”nın yıllar önce yürüdüğü kaldırımlarda o da yürüyecek. Burası Paris: İstanbul, Bergama, İzmir ve kardeşlerim duyuyor musunuz sesimi?

“Kapansın el kapıları. Yok edin insanın insana kulluğunu. Bu davet bizim.”

Aaaa o da ne? Bir gürültü duyuyorum Sorbonne taraflarında heyecan var. Heyecan var evet Paris kaldırımlarında : Sokaklar, caddeler, bulvarlar, meydanlar bizim. Bu bağırmalara, bu ihtilalci sloganlara ve gençlik seslerine Prag'daki tank sesleri karışıyor. Çık aradan Moskova çık!

Peki lütfen yanıtlar mısınız? Profesör Courtois olmasaydı bu dünyada, bu dibi delik dünya öksüz kalmaz mıydı? Kalırdı. Hem de nasıl... Ve bir de Janine Hanım gerekli mutlaka. “Umut” filmini sınırları aşarak Paris'e kim getirecek? Bilin bakalım ? Hey Janine hey! Sait Faik'i aratmaz : Sessiz ve cesurlukta. Yılmaz Güney sinemasına aşk başkadır buralarda. Yılmaz da çok sever Janine Hanım'ı, Petek'leri ve herkesi : Bir sürgün yirmidört saatinde olur biter her şey. Ben yine de, Gaye mutlaka Yılmaz'ı anlatmalıdır derim.

Fahri'nin gençlik yıllarının “Kasaba Filozofu” Hakkı Bey devreye giriyor aniden. Nedeni bilinmez ve sorulmaz. Filozofa soru sorulamaz çünkü. Ama belki biraz naz ! Sonra Doktor Şefik Hüsnü, Reşat Fuat Baraner, Suat Derviş de söz alırlar. Marx Amca yürüyüş kolunun başındadır. Engels ve Lenin biraz sonra gelir. Herkes sırasını bilir. Akan zamana ve halaya hepimiz katılırız. Yürürüz kolkola. Ve “Mavi Gözlü Dev” rüzgarda saçları fırtına Şair Baba seslenir:

“Yine görüşürüz dostlarım benim,

yine görüşürüz.

Beraber güneşe güler,

Beraber dövüşürüz.”

Ve olacaklar olur: Fahri Petek'in dünyası burada, bu noktada, Normandiya'da veya Les Lilas'da, Atlantik Okyanusu'yla Seine Nehri arasında, geçmişle ve kendisiyle bütünleşir. İç ve dış, gençlik ve gençlik (evet bizde yaşlanmak yoktur, hep yaratınca yaşlanılmaz çünkü) yolculuğunu tamamlayan Fahri Petek, o plaj var ya hani işte tam orada, biraz önce bıraktığımız noktada, bütün öğleden sonrasını veya sabahını geçirdiği noktada, bize bakar. Çocukluğuna bakar. Zamana bakar. “Zaman çok önemli” der, “Yeter ki güneş sözünde dursun.” Beyaz Işık. Gökyüzünde bir yıldız kayar. Ayrılır aramızdan Fahri Petek. İzlerini ve anılarını bize bırakır. Toprağı bol olsun. Işıklar içinde yatsın.

(26 Aralık 2010.)

METAL KUŞ

-Korkuyorum baba !

-Hepimiz korkuyoruz çocuğum, hepimiz korkuyoruz.

Hayat bu. Korkuyoruz evet ama bu korkuyu yenmek, yeni ve güzel şeyler yaratmak için yolumuza devam ediyoruz. Apaçık ortada : Çocuklarımız korkuyorlar. Analar ve babalar da. "Göze göz dişe diş" dünyasında, "Göze göz dişe diş" denilerek oluşturulan, yoğrulan, allak bullak edilen gözü kara dünyada başkası mümkün olamıyor maalesef.

Yangın yerine çevirdiler çünkü yeryüzünü. Yangın yerine. Enkaza.

Atom bombası, nükleer tehlike, nükleer tehdit, tsunami, deprem, seller, su baskınları, tufanlar... Bunlar ve daha niceleri, doğanın iç ve dış dengelerinin tepe taklak edilmesi pahalıya çok çok pahalıya, evet evet çok çok pahalıya mal olacak. Oluyor. Ve gerekli dersler yeterince ve her yerde çıkarıl(a)mıyor. Oysa büyük korkunun, kaosun, felaketin mesajı bugün geç bile olsa alınmalı ve gerekenler yapılmalı, çareler üretilmeli.

Tek hedef para, kâr, kazanç olduktan sonra, daha çok para daha çok kâr, daha çok kazanç diyenler, doğayı ve insanoğlunu alabildiğine sömürüyorlar, yüzyıllardan bu yana süregelen sömürülerini akıl almaz biçimlerde yeniden ve yeniden sürdürüyorlar.

"Tarihin sonu geldi" dediler, "batı türü demokrasinin", "burjuva demokrasininin" bütün coğrafyalara yayılacağını ve herkesin evet evet herkesin daha mutlu ve daha umutlu olacağını ilan ettiler :

İşçiler sömürülmeyecek, yalnızlıklar bitecek, toplumsal dayanışma, birlikte üretim ve ortak tüketim modeli yayılacak, herkes bir ev ve bir otomobil sahibi olacak dediler, bizi bir daha kandırdılar. Evet kandırdılar.

İşte bakın zaman tanığımızdır : Zaman geçti işler eskiden daha beter bir hale getirildi. Vah !Eyvah !

Elimiz yakalarında ama. Bırakmayacağız yakalarını. Bu dünya, bu doğa, bu çocuklar, bu insanoğluinsanlar bizim, sadece sizin değil çünkü.

Bu dünyada başka bir dünya yaratmak ve daha eşit, daha adil, daha kardeşçe, daha özgürce yaşamak mümkün. Şakası yok.

O dünyayı biz kuracağız. Biz. Bugün korkan çocuklarımız ve korkan analar ve babalarımızla. Büyük korku yenilecek.

Elimiz yakalarında. Yakalarından tutup yere çalacağız. Hesabını soracağız : Geçmişin, alabildiğine sömürülen doğanın ve insanoğluinsanların alabildiğine sömürülmesinin. Sıfırdan alıp her şeyi taş taş üstüne koyarak yeniden biz inşa edeceğiz. Bu dünya bizim çünkü, sadece sizin değil.

Mutlak, kesin ve ultra yalnızlıkların üstesinden geleceğiz. Yeni toplumsal dayanışmaların kapılarını biz açacağız. Biz, evet biz. İnsanlıktan çıkmış “modern toplumların” yaşı kurumuş, yaşı kalmamış göz yaşlarına bakarak.

İnsanlıktan çıkmış, alıp başını bilinmez yönlere gitmekte olan “modern toplumların” insalikle buluşmasını biz garanti altına alacağız.

Yaşamak sürünmek olmaktan çıkacak.

En basit, en ucuz ve en kolay yaşam biçimleri bile kültürle donatılacak. İnsanoğlu insanlıkla buluşacak. Ve hep bir ağızdan hepimiz “Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim !” diyeceğiz. Şair Baba yakasından bir karanfil çıkaracak yakamıza takacak. Yakasından birer birer karanfiller daha çıkarıp herkesin yakasına birer birer karanfil takacak. Tebessüm edecek : Bize ve Gün-eş’e.

Gökyüzünde metal kuş. Kanatları ve ağzı açık. Alçaktan uçacak ve yüzlerimizi okşayacak. Hayat yaşanmaya değer olacak. Bizim hayatımız olacak yaşadığımız hayat. Şair Baba mutlu. Metal kuş mutlu. Biz mutlu. Bundan iyisi kardeşlerim can sağlığı.

(10 Temmuz 2011.)

M. ŞEHMUS GÜZEL

ayorum.com'da
ON YIL

ekitap.ayorum.com